

Upravništvo, Ljubljana, Puccinjeva ulica 5.
Teléfono 11-22, 11-23, 11-24
Ispravniki, Ljubljana, Puccinjeva ulica 5.
Teléfono 11-22, 11-23, 11-24
Podružnica, Ljubljana, Puccinjeva ulica 5.
Teléfono 11-22, 11-23, 11-24
Razpisi: za Ljubljansko pokrajino pri pokro-
vni, Ljubljana, Puccinjeva ulica 5.
Teléfono 11-22, 11-23, 11-24
IZKLUČNO ZASTOPSTVO za oglaševanje v
Italiji in inozemstvu ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka
Naročnina: mesečno Lit. 18,-, tri
mesečno Lit. 50,-, letno Lit. 180,-
za inozemstvo vključno s poštnimi
stroški Lit. 250,-
Uredništvo:
Ljubljana, Puccinjeva ulica 5. — Telefoni
11-22, 11-23, 11-24
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO.

Štiri ladje z 21.000 t torpedirane v Augusti

Učinkovita akcija italijansko-nemškega letalstva — V kon-
voju poškodovani sovražna oklopnica in križarka

Vrhovno poveljništvo. — Vojno poročilo št. 1192:

Neka naša letalska skupina je skupno z nemškimi bombniki napadla pristanišče Augusto; bombniki so zadeli štiri edine v skupini torajši 21.000 ton. Neka petrolejska 8000 tonska ladja, ki so jo dosegle bombe, je eksplodirala, neka druga iste to-
naze pa je zgorela.

V zapadnem Sredozemlju so nemška le-
tala prestregla neki sovražni konvoj in po-
škodovala eno oklopnico in eno križarko.

Močne skupine sovražnih letal so izvrši-
le letalske napade na Orte v okolici Neap-
lja in v pokrajini Salerno ter na Catanza-
ro in povzročile znatno škodo. Naši lovci
so sestrelili 7 letal, dve pa nemški lovci.
Eno letalo tipa Spitfire je strmoglavilo v

plamenih, zadeto od protiletalskih baterij.
General Ambrosio.

V letalskih bojih dne 27. in 29. t. m. se
je odlikoval narednik Gorini Luigi iz Alse-
na (Piacenza) tretje lovske jate, ki je se-
strelil dve štirimotorni letali in eno dvo-
motorno lovsko letalo.

Papeževa radijska poslanica svetu

Vatikan, 29. avg. s. Prihodno sredo,
dne 1. septembra ob 13.15 bo papež po va-
tikanskem radiu poslal radijsko poslanico
svetu. Papežev govor bo oddajal tudi
EIAR. Ko bo papež končal svoj govor, bo
vatičanski radio oddajal prevod poslanice
v mnogih jezikih.

Požrtvovalno delo Dopolavora za prizadete po letalskih napadih

Rim, 29. avg. s. Med ustanovami, ki so
najbolj požrtvovalne v podpornem delu za
prizadete ob letalskih bombardiranjih, je
Narodna ustanova Dopolavoro.

Pokrajinski Dopolavori so se v vseh kra-
jih takoj dali na razpolago krajevnim obla-
stem z vsemi svojimi obsežnimi napravami.
Iz Neaplja, Turina, Milana, Genova iz sre-
dišče Puglie in Kalabrije in iz mnogih drugih
področij poročajo o skrbi Dopolavora za ti-
ste, ki so se znašli brez strehe. Mnogi pokra-
jinski Dopolavori so organizirali s prostovolj-
no pomočjo podjetniških in medpodjetniških
Dopolavorov ter velikodušnih dopolavorov-
skih krogov prevoze na deželo za prizadete.
Napravili so pravcarce majhne avtomobilske
kolone, ki so prevažale na stotine oseb, zlasti

pa stare ljudi, ženske in otroke.

V Neaplju v Rimu in v drugih mestih skr-
bijo Dopolavori za okrepčalnice in javna za-
konišča, zlasti v krajih, kjer trajajo letalski
alarmi zelo dolgo. Drugi Dopolavori so pri-
skočili na pomoč prizadetim in beguncem,
uporabljajoč naprave za tabore, ki so slu-
žile v normalnih časih za izlete na morje ali
v gore. Dopolavori v Rimu je n. pr. spravil
tako v Rim vse taborske naprave iz Cimina.

Pri tem delu bratske vzajemnosti so Dopol-
avori čisto premagovali izredne ovire. Kakor
prej v mimih časih, ko je Dopolavoro
organiziral za delavstvo oddihe in kulturne
prirreditve, tako zdaj pomaga delavcem in jih
vzpodbuja v smislu notranjega prostovoljnega
razumevanja.

Anglosaška javnost je slej ko prej docela neinformirana o quebeških razgovorih

Poročila o pripravah za protiofenzivo v Birmi — Vedno
novi pojavi rusko-anglosaškega razdora

Stockholm, 29. avg. s. Talinstvenost gle-
de konference v Quebecu je vedno večja,
piše londonski dopisnik »Afton-Bladet«.
V pričakovanju obvestil o Churchillovem
potovanju, da je šel ribe lovit, so angleški
in ameriški dopisniki sporočili dve »senza-
cionalni« vesti. Prva je ta, da v Washing-
tonu pričakujejo nov izredno važen vojni
dogodek, ki naj bi se zgodil vsak trenu-
tek. Churchill in Roosevelt naj bi se odlo-
čila počakati skupaj na ta dogodek, kajti
po istem viru je bil sklenjen prav v Que-
becu.

Druga vest je, da Roosevelt in Churchill
pripravljata trajno zavezanost med Angli-
jo in Ameriko tako na gospodarskem kakor
na vojaškem področju. To zavezanost
je bilo svoj čas najavljeno z izjavo,
da bodo medsebojne pogodbe razširjene v
nekaženo skupno obrambo. S tem bi bil
sprejet predlog bivšega izolacionista sena-
torja Kellanda, ki predlaga trajno obrambno
zavezanost med obema državama na
osnovi pravi zemljepisnih področij, ki naj
bi se porazdelila med Ameriko in Anglijo.
S tem je Kelland začrtal osnove novega
ameriškega imperializma. Po njegovem
predlogu naj bi Amerika branila Islandijo,
Grenlandijo, Casablanco in neka ozemlja,
ki jih imajo neameriški narodi v Južni
Ameriki in v Karaibskem morju. Ta načrt
bo naletel na odpor ameriškega senata, ki
ima seveda zadnjo besedo pri revidiranju
pogod.

Kar se Rusije tiče, ki vzbuja v Ameriki
že vedno velik strah, mislijo, da bo mogoče
pomiriti javno mnenje z razširjenjem urad-
nih nepotrjenih vesti, da je Roosevelt dobil
sprejeti v Quebecu s Stalinovo pismo, v kate-
rem se opravičuje, da se ni udeležil konfe-
rence v Quebecu zaradi političnih in vo-
jaških dogodkov. To pismo je vzbudilo no-
vo upanje, da je konferenca v treh v bo-
doče mogoča.

Bern, 29. avgusta. Prvi in doslej tudi edini
vidni uspeh razgovorov v Quebecu je ime-
novanje lorda Louisa Mountbattena za vrhov-
nega poveljnika zavezniških oboroženih sil v
jugovzhodni Aziji. Na dlani je, da se ta od-
ločitev tiče vojne proti Japonski. Britanski li-
sti vidijo v tem imenovanju dokaz, da so raz-
govori o operacijah na Daljnem vzhodu
tvorili pretežno del razpravljanj v Quebecu;
zato domnevajo, da napoveduje to imenovanje
v smislu zaključnega poročila o sestanku »ži-
vahnejšim ritem operacij na Daljnem vzhodu«.

Lord Mountbatten je bratranec kralja Ju-
rija VI. in se mlad admiral. Kakor pišejo
britanski listi, se je doslej izkazal s pobudami
kot poveljnik »komandosa«. Zgodilo se je
to pot prvič, da je bilo enotno poveljstvo
zavezniških oboroženih sil na nekem odseku
zaupano Angležu. Ostala dva enotna povelj-
nika sta, kakor znano, oba Američana: Eisen-
hower v Sredozemlju in Mac Arthur na juž-
nem Pacifiku. Angleški listi soglasno po-
udarjajo, da je nova ofenziva na Daljnem
vzhodu nujna, čeprav se je ofenziva Mac
Arthura na južnem Pacifiku začela ustavi-
la. Imenovanje lorda Mountbattena naj bi
po tem tolmačenju imelo predvsem namen,
da bi se izzvile operacije na birmansko-ma-
lajskem področju, kar naj bi navezovalo tja del
japonskega brodograja in tako pripomoglo k
olajšanju naloge, ki je zaupana generalu Mac
Arthuru na južnem Pacifiku.

Kakor piše londonski »Daily Mail«, bi imel
pokus zopetne zasedbe Birme in Singapurja

z ofenzivo iz Indije več izgledov na uspeh
kakor ofenziva iz Avstralije, ki bi morala
osvajati otok za otokom. List pa opozarja na
nedavni neuspeh generala Wavella na tem
področju in ne prikriva težav in nevarnosti
takšne akcije. (Corriere della Sera.)

Poskus vdora v zapadno Evropo definitivno odložen

Stockholm, 29. avg. Pri pomanjkanju vsa
kih obvestil o quebeški konferenci je anglo-
saški tisk na obeh straneh Atlantika še vedno
priljubljen zatekati se k slutnjam in domnevam.
V krogih, ki hočejo biti »poučeni«, zatrjujejo,
da se bodo zavezniški v svojih napadalnih
načrtih za sedaj omejili na pojačeno letalsko
vojno proti Nemčiji. Kar pa se tiče vdora v
Evropo, ki ga je zahtevala Rusija se zdi, da
hočejo zavezniški pridobiti še na času in s
prižadavanjem, da bi razbili vti. ki se je zadnje
dni pojavil v javnosti Velike Britanije in Ze-
dinjenih držav, da je izkrcanje v velikem slo-
gu na obali Francije in Belgije pred durni.
V resnici je namreč dejstvo, da je vdor sploh
odložen.

Tudi »Daily Mail« poroča iz Quebeca, da
je tamošnja konferenca sklenila kot edine
akcije v Evropi za tekoče leto le nadaljevanje
letalskega bombardiranja, napad na Evropo
preko Rokavskega preliva pa da je odložen
na prihodnjo pomlad. (Ultimate Notizie.)

Zahteve angleških komunistov

Amsterdam, 29. avg. s. Britanska poročeval-
ska agencija javlja, da je angleška komunistična
stranka danes zavzela stališče napram konfe-
renci v Quebecu s posebno izjavo. V tej izjavi
se zahteva takojšnje sklicanje britanskega pa-
lamentarja ter otvoritev druge fronte v zapadni
Evropi. Komunisti predlagajo tudi novo konfe-
renco, ki se je naj udeležijo vse tri velesile,
Velika Britanija, Sovjetska zveza in Zedinjene
države. Obenem zahteva izjavo od predsedni-
ka vlade, naj vzame v svoj kabinet take ljudi,
ki bodo sposobni in odločni, da izvedejo čim
popolnejšo zavezanost s Sovjetsko zvezo do
skrajnih posledic.

Angleži, Američani in Rusi delajo na Bližnjem vzhodu drug proti drugemu

Ankara, 30. avg. s. Iz Kaira poročajo, da
smatrajo obisk bivšega sovjetskega veleposla-
nika v Londonu Majskega pri četuh egiptov-
ske vlade Nahas paši, katerega je obiskal po svo-
jem obisku pri ministrskemu predsedniku Ibrana,
v egiptovskih političnih krogih kot znak
bližnje pospešitve vdora Sovjetske zveze v
državo Srednjega vzhoda. Majskemu naj bi
bile poverjene v tem smislu posebne naloge.
Kajti on je dober poznavalec angleških poli-
tičnih metod tudi za vse kar se tiče Sred-
njega vzhoda. Mislil se je v teh krogih, da je
Majski med drugim ponovil voljo Moskve po
sklenitvi kulturne pogodbe z Egiptom po
zgledu pogodbe, kakršna je bila sklenjena že
z Iranom.

Ankara, 29. avg. s. V Palestini traja na-
vzlic vladni intervenciji še naprej udejstvo-
vanje kominterne. Funkcije nekaterih orga-
nizacij kominterne, ki so bile navidezno raz-
puščene, nadaljuje tako znana liga za Sovjet-

SPLOŠNA ŽALOST V BOLGARIJI

Prisega vojske kralju Simeonu II. — Truplo kralja Borisa v katedrali
sv. Aleksandra Nevskega — Pogreb bo v nedeljo

Sofija, 29. avg. s. Veliki zvon v katedrali
Sv. Aleksandra Nevskega je vso noč po-
zvanjal in bo zvonil do kraljevega pogreba.
Danes zjutraj so vsi listi izšli z žalnim ro-
bom. Na prvih straneh objavljajo slike
kralja Zedinitelja in kralja Simeona II. ter
objavljajo dolge življenjepisne pokojnega
vladarja. Velike črne zastave visijo z vseh
poslopj v Sofiji in oficirji nosijo na
levi roki v znak žalovanja črn trak. Vesti
iz dežele soglasno potrjujejo, da je nepri-
čakovana smrt kralja Borisa vzbudila ve-
liko žalost v vsej državi. Kmetje iz sofijske
okolice so pršli v svojih značilnih no-
šah v glavno mesto ter so se zbrali v vrto-
vih pred kraljevo palačo.

Davi so oficirji, podoficirji in vojniki bol-
garske vojske prisegli zvestobo kralju Si-
meonu II. Tudi člani bolgarske mladinske
organizacije »Braniki« so po vsej državi
prisegli.

V političnih krogih izjavljajo, da se ime-
novanje regentske sveta ne bo moglo iz-
vršiti takoj. Medtem bo ministrski svet,
kakor je naznanil že proglas vlade, vodil
državne zadeve. Ves bolgarski tisk ugota-
lja, da je kralj-Zedinitelj umrl v resnem
trenutku narodovega življenja, ter poziva
bolgarsko prebivalstvo, naj sledi možem, ki
vodi v tem trenutku usodo države, ter naj
bodo združeni in strnjeni okrog presto-
la mladega kralja.

Sofija, 30. avg. s. Truplo kralja Borisa
je bilo vso noč v soboto in vso nedeljo iz-
postavljeno v dvorni kapeli sv. Petra in
Pavla, kjer so večkrat zjutraj opravili mo-
litve za mrtve ob navzočnosti kraljevske
družine, članov civilne in vojaške hiše in
nameščencev kraljevskega dvora. Dvor je
razglasil žalovanje za leto dni. Šest mese-
cev bo trajalo popolno žalovanje. Šest me-
secev na na pol. Danes bodo kraljevo tru-
plo položili na oder v katedrali sv. Alek-
sandra Nevskega, kjer se bo ljudstvo lahko
poslednjič poslovilo od svojega ljubljene-
ga vladarja.

Včeraj ob 15.30 se je podal predsednik
mističnega sveta Filov ob spremstvu
vseh ministrov v dvorno kapelo, kjer je
pokleknil pred truplom kralja Borisa III.
Po predsedniku in ministrih so se še dru-
ge osebnosti podale v kapelo. Pogreb bo

5. septembra v katedrali Sv. Aleksandra
Nevskega in do tega dne bo truplo kralja
Borisa ostalo v svetišču. Ura pogreba še
ni bila določena.

Vzrok smrti kralja Borisa

Sofija, 30. avg. s. Bolgarska telegrafska
agencija poroča: Smrtni list Nj. Vel. kra-
lja Borisa III. ki ga je objavilo pravosod-
no ministstvo, pravi, da je smrt povzro-
čila tromboza sprednjega dela lobanje, kom-
plicirana po pljučnem in možganskem
vnetju. Vse govornice in informacije o bo-
lezni in smrti Nj. Vel. kralja, ki niso v
skladu s podatki, navedenimi v smrtnem
listu, so brez podlage in popolnoma izmiš-
ljene.

Pretresljivo slovo mladega kralja

Sofija, 30. avg. s. Poročajo o ljubkem
in ganljivem dogodku. Včeraj zjutraj se
je mladi kralj s princeso Marijo Luizo ob
spremstvu kraljice podal v dvorno kapelo
kjer je bila kresta kralja Borisa. Kralj Si-
meon je stopil h krsti in je božal očeto-
vo čelo, potem pa je vzkliznil: »Spis, kaj ne
papa«. Princesa Marija Luiza, ki se je že
zaveda, kaj se je zgodilo je pričela ihteti.
Kralj Simeon jo je za trenutek pogledal in
je potem vprašujoče obrnil pogled na
kraljico Zvišena mati je ostala brez be-
sed, pogreznjena v najglobljo ganjenost.
Po kratki molitvi v kapeli je kraljica pri-
jela mladega kralja za roko in se je od-
daljala s princeso Marijo Luizo, ki je še
naprej ihtela. Kralj Simeon II. in prince-
sa Marija Luiza sta se kasno popoldne
včeraj vrnili v neko poletno rezidenco na
deželi.

Globok vtis v Španiji

Madrid, 29. avg. s. Vest o smrti kralja
Borisa, ki se je naglo razširila v španskem
glavnem mestu, je vzbudila globok vtis
v vseh krogih. Madridski tisk objavlja ob-
širne življenjepisne umrlega vladarja, opo-
zarjajoč na njegovo delo za zagotovitev
večjega blagostanja in svetlejšo usodo Bol-
garije.

Sovjetski naponi na vzhodu povsod brezuspešni

Težki boji posebno na južnem odseku — V dveh dneh so
boljševiki izgubili 467 tankov in 82 letal

Iz Hitlerjevega glavnega štana, 30. avg.
Vrhovno poveljništvo nemške vojske je ob-
javilo danes naslednje poročilo:

V težkih bitkah, ki skoro brez prestopa
trajajo na vzhodni fronti od 5. julija dalje,
se Sovjetom kljub veliki številni premoči
na mostu in materialu ni nikjer posre-
čilo, da bi nemško fronto predrli ali zra-
hljali. Čeravno je sovražnik brez oziroma
težke izgube pošiljal v borbo vedno nove
oddelke tja, kjer je upal doseči vdore, je
bila vendar z ogroženim odporom in pri-
tinapadi brezprimerno se bojujoče pehote,
ki je bila odlično podprta od drugih vrst
orožja, frontna linija povsod držana ali pa
zopet zavzeta. Kjer so bili podvzeti izmi-
kalni pokreti, se je to izvršilo v popolnem
redu po uničenju vseh za sovražnika važ-
nih objektov in vedno z namenom, da se
skrajša fronta in s tem pridobije nove re-
zerve.

Tudi včeraj je prišlo posebno na južnem
odseku vzhodne fronte do težkih obramb-
nih bojev. Popolnoma razdejani Taganrog
je bil po načrtu izprazen.

V zadnjih dveh dneh se izgubili boljševiki
467 oklopnih vozil in 82 letal.

Bitka na vzhodu je zavzela gigantski obseg

Berlin, 29. avg. s. O sedanjih borbah na
vzhodni fronti poroča mednarodna obveš-
evalna agencija: Gigantska bitka na vzhodni
fronti, katere težiče se je premaknilo v juž-
no področje in sicer v odsek Musa, traja
že 8 tednov z neprestano silovitostjo Sovjet-
i, ki so vrgli v boj vse razpoložljive sile z
odseka Kujbiševa, hočejo trmoglavo doseči
za vsako ceno glavni cilj, to je obkolitev in
uničenje glavnih nemških sil, ki operirajo v tem
odseku. Vsi ti sovražni naponi pa so ostali

Ob vzhodni obali Sicilije so napadli nem-
ski in italijanski letalski oddelki zbrano
ladjeje v vodah pri Augusti. Uničili so
dve petrolejski ladji s skupno 16.000 br.
reg. tonami in dve nadaljnji ladji ter težko
poškodovali z bombnimi zadetki štiri tovr-
ne ladje.

Pri napadu, ki je bil prenešen daleč v za-
padno Sredozemlje, so dosegla nemška bo-
jna letala z bombami težkega kalibra bom-
bene zadetke v polno na neki sovražni
oklopnici in eni križarki.

Nekaj sovražnih vzemirjevalnih letal je
metalo v pretekli noči posamezne bombe na
zapadno nemško ozemlje.

Na področju pri Sevsku se je v težkih
bojih posebno odlikoval 12. grenadirski
polk 31. pehotne divizije.

Finsko vojno poročilo

Helsinki, 30. avg. s. Finsko vojno poro-
čilo javlja, da so se v zadnjih 24 urah na
obeh straneh udeleževale patrulje na
fronti Karelijske ožine. Finski bombniki
so preteklo noč učinkovito bombardirali
železniška križišča v sovjetskem zaledju.

Dvorno žalovanje v Italiji

Rim, 29. avg. s. Nj. Vel. Kralj in Cesar
je ob smrti Nj. Vel. kralja Borisa III. kra-
lja Bolgarije odredil trimesečno dvorno ža-
lovanje.

Sožalje Švice

Bern, 30. avg. s. Z velikim sožaljem se je
tudi radio v Švici spominjal lika pokojnega
kralja Borisa. Švica sočustvuje z Bolgarijo
ter se pridružuje sožalju Savojske hiše.

Obžalovanje v Rumuniji

Bukarešta, 29. avg. s. Smrt kralja Bo-
risa je globoko ganila rumunski narod, ki
je v zadnjih letih z veseljem doživel ob-
novo tradicionalnega starega prijateljstva
v odnosih z bolgarskim narodom prav po
zaslugi umrlega vladarja. Tisk v Bukaresti
obširno opisuje plodno delo kralja Borisa
v prid države in komentira s poudarkom
odkritosrčne bolečine, veliko izgubo, kate-
ro je utrpela sosednja prijateljska in za-
vezniška država.

S taktom, premišljenostjo in Hubeznijo
do domovine, ki ga je odlikovala, pravi
»Timpul«, se je kralju Borisu posrečilo
odpraviti vse zapreke ter zagotoviti bol-
garski državi tako v notranji politiki, ka-
kor v zunanji resnični ugled. Toliko let
je delal z vso verno za dvig svoje države
in za konsolidacijo naroda, katerega so,
ko je prevzel oblast, razdvajali mnogi ne-
spozorniki. Bolgarski prestol je izgubil kra-
lja, ki je znal nadaljevati tradicijo svojih
velikih prednikov. Država je izgubila or-
ganizatorja moderne države, narod pa svo-
jega modrega in skrbnega voditelja.

»Cuventul« piše, da je vest o smrti kra-
lja Borisa vzbudila globok vtis v Rumu-
niji. List podpira zlasti velike napore
kralja Borisa za vzpostavitev prijateljskih
odnosov z vsemi sosed. državami ter za
vzdrževanje miru na Balkanu in za prija-
teljske politične in kulturne odnose z Ru-
munijo. Bolgarski narod je izgubil kralja,
ki je delal čast prestolu z vsemi svojimi
dejantji ter je izvršil svoje poslanstvo v
najtežjih trenutkih, upoštevajoč najvišje
interese države in vse Evrope.

nocojšnjo noč mesto Taganrog. V mestu in
v pristanišču so bile vse pomembne vojaške
naprave sistematično uničene. Med posku-
som boljševikov, da bi motili nemška pre-
mikanja, je sovražnik utrpel hude izgube
zaradi delovanja nemških zaščitnic, kakor
tudi zaradi minskih polj.

Nemška pomorska zmaga v Azovskem morju

Berlin, 30. avg. s. Mednarodna obve-
ševalna agencija poroča, da so nemške
pomorske sile v Azovskem morju, južno
Taganroga, prisilile 6 sovjetskih motornih
topničark k boju in brez lastnih izgub po-
topile dve.

Napadi na turške ladje v Črnem morju

Carigrad, 29. avg. s. Nov napad je bil iz-
vršen na turško plovbo v Črnem morju. Ne-
ka neznana podmornica je napadla in potopi-
la 100-tonsko motorno jadrnico »Jilmaze«.
Podmornica je brez obvestila začela streljati
na motorno jadrnico, ki je bila natovarjena
z lesom in na poti v Carigrad ter je imela na
kovu 11 potnikov in 6 moč posadek. Jadri-
ca se je v nekaj minutah potopila. Posadki
in potnikom je uspelo doseči obalo na rešil-
nem čolnu. To je že drugi napad v 24 urah
na turško trgovinsko plovbo v Črnem morju.

Carigrad, 30. avg. s. Turške oblasti so ske-
nile uvesti preiskavo, da se ugotovijo okoli-
ščine in vzroki potopitve motorne jadrnice
»Jilmaze«, katero je neka neznana podmornica
potopila v Črnem morju.

Strogi varnostni ukrepi na Danskem

Berlin, 29. avg. s. Mednarodni obveševal-
ni urad javlja: Poveljniki nemških čet na Dan-
skem je uvedel stanje pripravljenosti na
Danskem in izvedel varnostne ukrepe za za-
ščito evropskih obal in kot odgovor na oja-
čeno delovanje sovražnih agentov na Dan-
skem. Ti ukrepi so bili izvedeni brez inci-
dentov. Nikjer ni bilo omenbe vrednih kom-
plikacij. Po nekem proglasu glavnega povelj-
nika nemških čet na Danskem, so bili pod-
zvati v glavnem naslednji ukrepi:
Funkcionarji in uradniki morajo lojalno na-
daljevati svoje delo po navodilih nemških
nadzornikov. Zasebna ali javna zbira-
nja več kot petih oseb so prepovedana. Javni
lokali se morajo zapirati ob nastopu mraka.
Od tega trenutka je prepovedan tudi sleherni
promet po cestah. Začasno je prepovedano
objavljanje civilnih obvestil, prepovedana je
vsaka stavka. Podžiganje k stavki v škodo
nemških oboroženih sil se smatra za delo
v prid sovražnika in se kaznuje s smrtjo. Krvi-
te določeni predpisi bodo sojene pred
posebnimi nemškimi vojaškimi sodišči. Proti
uporabljanju sile, proti nezakonitemu zbiranju
in drugim kršitvam se bo uporabljalo orožje.
Vsakemu prebivalcu Danske, ki se podvrže
naštetim določilom, pa bo zajamčeno življe-
nje in premoženje v okviru obstoječe zaka-
nodaje.

Nesreča brazilskega potniškega letala

Madrid, 28. avg. s. Brazilsko potniško letalo
na progi San Paolo—Rio de Janeiro se je po-
nesrečilo. Zakaj se je nesreča pripetila, še ni
znano. Izmed 21 potnikov se jih je 18 ubila.
Med žrtvami je tudi nadškof iz San Paula,
Fonseca.

Kronika

* **Prevedeno fotografiranje in skiciranje.** Armadni poveljnik v Goriziji, L. Zanin, je izdal lepak, ki pomeni preprečevanje slikarstva fotografiranja in skiciranja, zlasti vojskih objektov na njegovem področju. Kdor se ne bo ravnal po teh določbah, zapade strogi denarni kazni in pride v zapor.

* **Corriere Padano** je prenehal izhajati. »Corriere Padano« je bil v posebni stiski zaradi svojih čitateljev in naročnikov, da bi prenehal izhajati, kar se je takoj nato tudi zgodilo. V poslovnem ciklu je bil čepel vse svoje napore za to, da bi domovine v zadnjih 15 letih.

* **Trebnjska župnija je razpisana.** Ljubljanski škofski ordinarij je razpisal župnijo v Trebnjem z rokom do 30. septembra leta 1943.

* **Novi komisar** v Sagradu je cav. Antonio Selles, komisar občine Idria pa Andrea Bergnach.

* **Dva utopljenca v Vipacu.** Kmet Silvester Baldo iz Trojane, star 35 let, se je hotel te dni okopati v Vipacu, toda v vodi mu je postalo slabo in je utonil. Prav tako je utonil 21-letni Giuseppe Peri iz Gorizije. Planil je v vodo, kjer ga je prijel krič in se ni vrnil živ na suho.

* **Pegavec na Kubanu.** Iz Bukareste poročajo, da pripravi ruski ujetnik, ki ki so prišli ob Kubanu v rumensko ujetništvo, da razaja na področju Ma kopa in Krasnodara pegavec. Bilšnice so poine ranjenec v bolnišnici. Priljubljeni zdravnik, izoliranega oseba in zdravil. — Kakor poročajo četrta, št. 11, se je trebusni legar v zadnjem času zopet hudo razpasel v Carigradu. Samo v enem dnevu so zdravili javni štiri nova obolenja.

* **Nad 10 tisoč telefonskih naročnikov** ima zdaj pošta direktorja v Trstu. — **Smrtina nesreča pri delu.** 27-letni mehanik Arturo Peraro iz Turina je popravil vodovodno cev v hiši, ki je bila poskodovana po zadnjih letalskih napadih. Po nesreči je prišel v stik z električno žico in se je zgrudil mrtve.

* **Velik roparski napad** je bil izvršen v ponedeljek na dve slugi neke banke v Nizozemski. Ko sta, kakor sleherni dan, z avtom prepeljala dnevni dohodek kolodvorske blaginje, ki je v ponedeljek iznosila 755.000 frankov, sta ju napadla dva bandita, ju po, bila in jima vzela torbo z denarjem. Nato sta pobegnili na kolesih.

* **Smrtina avtomobilska nesreča.** Na cesti, ki drži iz Gorizije v Valdisore, se je primerila v bližini Aldussine smrtina nesreča. Po čisti drevevi avto je podrl dve kmetici, ki sta peljali s polja vozček na starih kolesih. Ena izmed njiju je obležala na mestu mrtva, druga pa je dobila hude poškodbe. Ubita je Marija Kumarjeva, tovarišica pa 48 letna Alojzija Komec. Obe sta iz Valdisore.

* **Letalo brez pilota se je zrušilo na zemljo.** V bližini Maribora se je zrušilo na zemljo letalo brez pilota. Sumo, da je to eno izmed poizkusnih letal, ki predstavljajo novo nemško orožje proti Angležem in Američanom. Letala te vrste so dirigirana z zemlje ter imajo zanimive mehanične naprave.

IZ LJUBLJANE

Dobava krompirja

Prehranjevalni zavod sporoča konzumentom, da bodo na podlagi odredbe »804« septembrske navadne živilske zakonodaje lahko dvignile pri trdih Gregor, Marinko, Niklsbacher, Jelačin, Bahovec, Trgovska nabavilna zadruga in Zeleničarska nabavilna zadruga po kg 1 (en) krompirja na osebo, in sicer od 1. do 3. septembra.

Cena skutli

Prehranjevalni zavod sporoča, da je cena skutli v nadrobni prodaji določena na L. 20.10 za kg.

* **Nov grob.** Za vedno je zapustila svoje ga. Marija Završnikova. Blago ženo bodo spremenili na zadnji poti v sredo ob 15. iz kapele sv. Petra na Žalah na pokopališče k Sv. Križu. Naj v miru počiva! Svojem izrekanju naše iskreno sožalje!

* **Po oblačnem jutru smo v nedeljo** dobili sončen dan, ki je bil zelo dobrodošel ljubiteljem prirode in kopalcem. Sonce je se topilo sijo in živo srebro je doseglo 23.8 stop. C. Ljubljana je bila prav razgibana, zlasti ob priki obeh vojskih koncertov, ki sta, kakor vedno, odlično uspela. V šiški so imeli starodavno zganjanje, ki je tudi privabilo precej Ljubljancev. Zlasti večerne ure so bile zelo lepe, ozračje je bilo mirno in sveže. Noč na ponedeljek je bila še precej hladna, o čemer je pričala tudi večerjanja jutranja temperatura 10.8 stop. C. Se nadalje imamo sončno in jasno vreme, barometer je ustaljen na 764 mm.

* **Petdesetletnica praznuje** danes klerški mojster, vodovodni inštalater in podjetnik centralnih kurjav g. Lovro Pličina iz Ilirske ulice, znan organizator našega obrtniškega, soustavnostel in dolgoletni predsednik Znanstvene banke, predsednik zadruge »Dom obrtnikov« na Govejku in funkcionar vseh važnejših obrtniških organizacij ter zastopnik obrtniškega in javnih zavodih. Doma je na Primskevi ulici. Osemojvili se je kmalu po prevratu. Njegovo podjetje je znano tudi izven meja čje domovine. Še na mnoga leta!

Prvega je, obnovite naročnino!

ZMOTA

Ne, to vendar nikakor ni moglo! Naj bi se ta ženska še tako predajala svojemu razpoloženju, naj bi se še tako predajala slepi igri svojih čustev: saj ima vendar zdravo pamet! In prav ta pamet je morala razumeti njegovo razumno, pošteno in jasno pojasnilo. Ali je morda po tisti nesramni kletvi zagorel v njej ogenj ljubosumnosti, ki ne potrebuje hrane, pa vendarle gori? Mar ta ženska zares ne vidi, da ima vzroka za ljubosumnost? Ali pa morda Ana ne nekaj česar ne ve niti on sam? Zaslutila je nekaj, kar se doslej niti v njegovi lastni notranjosti še ni razvillo v čustvo?

Janko jo je še vedno opazoval in je bil iz dneva v dan vse bolj potrt. Čutil je, da ne dela prav, ako sprejema Anin molk, pa je vendarle ni mogel kar tako na vsem lepem vprašati: »Ti, Ana, še nekaj časa te gledam, in pri tem sem opazil, da nekaj ni v redu. Kaj ti prav za prav je?« Ni mu mogel zastaviti tega vprašanja ker se je bal, da mu ne bi odgovorila odkrito. Ali pa se je ni upal vprašati, ker se je bal razgovora z njo in odgovora, ki bi utegnila slediti, bal se je iskrenega odgovora: bal se je resnice...

Brez radosti so se vlekli dnevi. Ozračje, napeto od dvomov in slutenj, se je nenadoma izpreverilo v nekako mrtvo ravnodušnost. Nekoga večera sta bila v družbi, pogovarjali so se o Judeh. Beseda je naznala na mlado žensko, staro znanko Walterovih deklet. Nekateri so jo hvallili, drugi jo ugovarjali, nato pa se je Lucij obrnila k

u— Na torkovi produkciji počitniškega tečaja šole Glasbene Matice bodo nastopili iz šole iz Cerneva: Bože, Pirkmajer Edo, Puc Katarina, Zupanc Nade, Jan Jero, in čampa Nina, iz šole gde. Bradac Zorke: Petočnik Metka, Kunst Irena, Gogala Alenica, Svetlana Aleksa in Miklavčev Mirjam. Iz šole go. Kolaričeve: Znidarč Jas, Lajovic Alja, Sporn Magda in Korenina Sasa. Iz šole go. Lipovčeve: Škeril Zdenka, Strniša Breda in Rupnik Jena. Iz violinskega oddelka g. Jurija Gregorica nastopila: Stibilj Milan in Litarja Demetrija. Iz šole Karla Saneja pa Hubad Josip in Turk Ivo. Ansambliški peuk bo zastopal po godalnem kvartetu: Zigon Stevo, Koritnik Marjan, Sajevec Jen in Raspolić Ante. Podrobni spored je na razpolago v knjigarni Glasbene Matice.

u— **Sola Glasbene Matice.** Začetek leta 1943/44 bo takoj septembra in vpisovanje se bo vršilo od 1. do 4. septembra dnevno od 9. do 12. in od 15. do 17. ure. V ponedeljek, 6. septembra, bo dodelitev gojenec, ki posameznim učiteljem in določitev umika, redni pouk se bo začel v torek, 7. septembra. Starše vabimo, da vpišejo mladino na šolo Glasbene Matice, ki uživa velik sloves. Vse podrobnosti in informacije daje pisarna Glasbene Matice, Vegova ul. 7.

u— **Prof. Ošip Šest** je eden najpomembnejših vzgojevalcev našega dramskega narajanja, ki vidi že preko 20 let pouk deklaracije na šoli Glasbene Matice in tudi na njenem konservatoriju. S svojimi letošnjimi gjenoci bo priredil v četrtek 2. septembra, v franciskanski dvorani javno produkcijo. V prvem delu bodo recitali: Ivica Brice, Danica Jurec, Vika Gril, Magda Rebernik, Marija Zuparčič, Ladko Korosec, Igor Pelan, Ciri Pfeifer in Vinko Podgoršek pesnitve domačih in tujih avtorjev. Drugi del pa prinaša posamezne prizore. In sicer prizor iz 2. dejanja Cankarjevega »Pohujšanja« (Briceva-Pfeifer), dalje prizor iz 5. dejanja Zuparčičeve »Veronike Deseniške« (Zuparčičeva-Podgoršek), sledi bo prizor iz 3. dejanja Rostandovega »Cyrana« (Zuparčičeva-Pfeifer, Podgoršek, Korosec, Pelan, Grilova in Rebernikova), končno še 5. dejanje istega dela, v katerem sodelujejo vsi navedeni gojenec. V to dejanje je vpleten tudi ženski zbor s Škerjančev »Ave Marijo«. Podrobni spored, na katerega posebno opozarjamo, se dobi v knjigarni Glasbene Matice, kjer so v predprodaji tudi seždi in slojšča.

u— **Učite se strojeplaja!** Novi eno-, dvo-, trimesečni tečajji pričnajo 1. in 3. septembra. Desetprstni pouk, najmodernejša strojeplastica, zmerna šolnina! Dopolnilski, popoldanski ali večerni pouk po želji obiskovalcev. Priporočljivo tudi tistim, ki imajo težave, inženirje, prospekte daje: Trgovsko inženirsko »Christoforo učni zavod«, Domobranska 15.

u— **Popravni, razredni, privatni izpiti** bodo predvidoma koncem septembra. Dijaki injele, prijavite se za specialni pouk posameznih predmetov. Posebna priprava na višje razrede. Izdaja in izpolnjevanje razrednih, oddelčnih organizacija, vestno delo! Poučujoče profesorji-strokovnjaki. Vpisovanje od 5. septembra. Informacije daje vodstvo: Specialne instrukcije, Kongresni trg 2-II, nadstropje. Središče mesta.

u— **Nameste** venca na grob bivšega ravnatelja g. Karla Detela, darule Prometni zavod za premo g. d. 200 let Domu stepih. Denar hrani uprava Jutra.

u— **Tečaj za popravne izpite**, privatne in neocenjene — Lichtenturnov zavod, — Učnina nizka. Naknadni vpisi, dnevno od 9—11. Vodstvo učnih tečajev — Lichtenturnov zavod.

u— **Seznami davčnih osnov** trgovin z bonboni in slaščicami, gravirjev, posušen in trgovin z usnjem in čevlji bodo razgrnjeni do 14. septembra t. l. seznami davčnih osnov trgovin z marmelado in kockoljico bodo na razgrnjeni do 15. septembra t. l. v mestnem odpravniku v III. nadstropju magistratne hiše za vojnjakom.

u— **Islandski ribištvo** je najboljše roman znanega francoskega romanopisca Pierre Lotija. Pisatelj slika z živo besedo zanimivosti pomorskega življenja, opisuje pestrost eksotičnega življenja, ter mojske obravnava problem ljubene in ženske zvestobe. Znameniti roman je prevedel v slovenščino Vladimir Levstik, opremil pa je knjigo inž. arh. A. Gaspari. Delo je izdala Knjigarna Tiskovne zadruge v Ljubljani, dobi pa se tudi v drugih knjigarnah.

u— **Knjiga o džungli**, slovit Kiplingovo delo, je pravkar izšla v zbirki »Zlati dobi«. Tiskovne zadruge, v prevodu Ivana Bankarja in v opremljeni inž. arh. Gasparija. Knjiga je posrečeno ilustrirana ter je nad vse privlačno čtivo za stare in mlade. Dobi se pri založnici v Selenburgovi ul. 3 in v ostalih knjigarnah.

Z Gorenjskega

O sprejemu v ribiško zvezo objavlja koroški deželni kmetijski vodja naslednje odredbe v gorenjskem tedinu: Koroška deželna ribiška zveza je organizacijska zveza vseh zakupnikov ribolovov in ostalih gojiteljev ribištva celinskega ribarstva in ribogojstva. Obsega poklince ribiče, ribiče v stranskem poklicu ter ostale lastnike in zakupnike ribolovov ali ribiških pravic, vključno sportne ribiče in združenje za sportno ribištvo. Vsi pripadniki teh skupin morajo vložiti v lastnem interesu in da se preprečijo gospodarske škode, nemudoma prošnje za sprejem pri imenovanju zvezi v Celovcu.

Poročili so se v Kranju: Albin Svetel in Ljudmila Letnarjeva; Jožef Pipan in Ljodžka Darmastija; Jakob Rebernik in Angela Barletova ter Lovro Likozar in Ana Rozmarova. Doma so iz okoliških krajev. — Na Jezerski cesti v Kranju je umrl Šimen Nenut.

V Stari Loki se je poročil stavbni risar Franc Hojkar z Bernikovo hčerko iz škofje Luke. — Posestniku Florjanciču na Punggratu je pogorel petnajstletni kozolec in je škoda precejšnja, ker je bil kozolec poln rži in pšenice. — Kmetja Franca Stanovnika je konj udaril v obraz in so nevarno poškodovanega prepeljali na Golnik.

Na Smarjetni gori nad Kranjem, ki je slej ko prej priljubljeno izletišče Kranjčanov in drugih bližnjih Gorenjcev, je gostilna zopet odprta in sicer vsako soboto popoldne od 19. ure in vsako nedeljo od 7. zjutraj do 19. ure.

Ani. Saj kolikor se spominja, ima Ana rada Marjeto Lazarjevo, torej... Ana je dvignila glavo, sredi stavka je segla Luciji v besedo:

»Ne,« je dejala strogo, »slabo se spominjam. Sovražim jo!« Mrzlo, ostro je padla trda beseda v pogovor. Janko je z zatajevanim dihom molčal. Odkar je spoznal Ano, je zdaj prvič slišal to besedo iz njenih ust.

Ni vedela, zakaj je to rekla. Ni vedela, zakaj tako čuti, zakaj sovrži tako lepo in drugače docela nepomembno žensko. Toda v srcu in v glavi ji je poganjalo tisto skrivnostno, zdaj že znano čustvo, ki je zahtevalo, da ga izpove. V tišini, ki je nenadoma nastala, je čutila, da ima novo orožje in novo moč: zavist, — naj le izvejo vsi! In hkrati je čutila, da je to čustvo docela prijetno.

Spetketa se je dobesedno ponašala z novim čustvom, kakor človek, ki po dolgem pomanjkanju nenadoma obogati. Vedela je, da je jako grda. In zdaj je v slehernem zvoku, v sleherni kretnji, namenjeni rjeji, slišala žalitev in roganje, ki velja njeni grdi. Bila je prepričana, da jo vsakdo, kdor jo je zagledal, preganja in jo žali radi njene grde in prav tako ji roga tišiti, ki tajni, da je viden njeno grdoto.

A Janko? Morda jo poznate? A one druge? One, ki so lepe?

Kaj prav za prav ste?! Je z gorčico zavistjo premišljevala Ana, kaj veste vi, lepote! Nič drugega kakor to, da ste lepe! Lepe obraze imate in ponašate se z njimi, lepe roke in noge imate in jih razkazuje, kjer le morete. Moški hrepenijo po vas, pa si kupujejo vaše objeme! Lucij in Juanita in Agica in Dereková in Irma Borbeljeva,

S Spodnjega štajerskega

Novi grobovi. V Mariboru sta umrla 85-letni posestnik Karel König in 51letni gostilničar, lesni trgovec in veleposesnik Josip Zgajner z Mute, star 52 let; prepejlan je bil v domači kraj. V Dobrovodju je umrla 50letna gospa Ursula Avgustinova, ki je zapustila moža, otroke, vnuke in pravnike. Pri vjazmi je padel podčastnik Kurt Zmork iz Marenberga.

V ljutomerskem okraju je pri lanskih obrtniških tekmah tekmovalo 69 mojstrov in pomočnikov. Te dni so bili sklicani v zbor v Ljutomeru in je bilo razdeljenih 52 diplom.

Iz brežjskega okrožja je bilo vpoklicanih 40 mladinskih voditeljev v taborišče v Smihelu na Gornjem štajerskem. Vezbali so se v sportu, igrati in petju ter so napravili več izletov na bližnje hribe in v mesto Looben. Taborišče je vodil ravnatelj mešarske šole iz Brežic, Gottfried Demmer.

Izročitve zastav. Preteklo soboto in nedeljo so bile nadaljevalne prireditve za spod. nještajerskih krajevskih skupin. Tokrat so prišli na vrste: Zalec, Kamnica pri Mariboru in Sv. Barbara v Halozah. Glavna točka je bila izročitev Hitlerjeve zastave v priznanje za dosežanje dela.

Mariborski obrtniki so bili v nedeljo sklicani v Gbčzovo dvorano k svečanosti, pri kateri so bile razdeljene diplome zmagovalcem na lanskim obrtniški tekmi. Povabljeni so bili tudi pomočniki in vajenci.

Nakup muredolske živine. Na sejem plemenske živine v Smihelu na Zgornjem štajerskem je bilo prigranih 124 bikov in 21 krav. Največ plemenske živine je nakupil plemenski urad iz Celja, nekaj živine pa je šlo tudi na Koroško.

Iz Ržane doline pri Celju je skupinska voditeljica Herta Patatova povedla 12 deklet na tričrtno bivanje v Celovcu in ob Vrbskem jezeru. To je bila dekletom nagrada za posebno pridno delo.

Nesreče. 6-letni ključavničarjev sin Karol Jevšek iz Leskovca si je pri igri odsekal prstec na desnici. 27letni kovinar Viljem Haberl v Storah pa si je nevarno poškodoval desno oko, ker ni nosil zaščitnih očal in ga je zadel drobec železa. 12-letni Stanko Breznik iz okolice šent Lenarta si je pri igri nevarno poškodoval levo oko.

V Rogatcu je bila prirejena svečanost 21. t. m. ob zaključku otroškega vrta. Povabljeni je bilo vse prebivalstvo in so se vršile različne zabavne prireditve.

Iz Hrvaške

Hrvatski poslanik pri Hitlerju. V navzočnosti zunanjega ministra Ribbentropa je sprejel Hitler nov imenovanega hrvaškega poslanika v Berlinu prof. dr. Stjepana Ratkovića, ki mu je ob tej priliki predal svoje poveljne listine.

Iz konzularne službe. Ministrski tajnik v posvetenju ministrstvu Genoa Senčić je bil imenovan za tajnika hrvaškega konzulata v Gradcu. Senčić je znan dramatik, čigar dela so z velikim uspehom uprizarjali na zagrebškem odru, kakor tudi v inozemskih gledališčih. — Za poslaniškega svetnika pri hrvaškem poslanstvu v Sofiji je bil imenovan ministerjalni svetnik Vlaho Buškov.

Za tajnika v finančnem ministrstvu je bil imenovan načelnik davčnega oddelka Josip Palčić.

Načelnica ženske veje ustaskega gibanja je odšla upraviteljica 3. ženske realne gimnazije v Zagrebu prof. Olga Ostermanova.

Spenice rodnim v Rusiji padlih vojakov. Nedavno je bila v Mostaru slavna razdelitev spomenik rodnim v Rusiji padlih vojakov. Spomenice je hrvaški bojem poldolnih Hitler za njihova junastva. Počasenih je bilo 24 rodnih.

Zasebniki naj dajo prostor na razpolago šolam! Ker so šolska poslopja v vojnem času po večini uporabljena za vojašnice, bolnišnice in skladišča, piše »Nova Hrvatska«, so se posvetili delavci z nujni predlogi obrnili na javnost in zasebnike, naj preskrbijo primerne prostore za šolski pouk. Dokler bo trajalo lepo vreme, bodo učitelji vodili ljudsko šolsko mladino v botanični vrt, v Maksimilij, Zelengaj in drugam. Ob nastopu deževne jesni pa bo to nemogoče. Zato naj dajo meščani za novo šolsko leto primerne prostore na razpolago. Zlasti podjetja, ki imajo večje pisarne, naj odstopijo primerne sobe za pouk. Naproseno je tudi zagrebško mestno načelstvo, naj čim hitreje zgradi barake, ki bodo služile šolskemu pouku. Razen tega naj omogočijo mestno načelstvo redni pouk s tem, da se bojo lahko uporabljali v šolske svrhe posamezni prostori zagrebških gostin, kavarn in podobnih lokalov.

RADIO LJUBLJANA

TOREK, 31. AVGUSTA 1943

7.30 Slovenska glasba. 8. Napoved časa — Poročila v italijanskem. 12.30 Plošče. 12.30 Poročila v slovenskem. 12.45 Pesmi in napet. 13. Napoved časa — Poročila v italijanskem. 13.10 Poročila v hrvaškem. 13.15 Slovenski. 13.12 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijaneč — Pisana glasba: 1. Della Maggiore: Ko se zjutraj zbudiš. 2. Castaldi: Tarantella. 3. Čerini: Lepa Mara. 4. vokalni narodni. 4. Culetta: Pesem. 14. Poročila v italijanskem. 14.10 Orkester vodi dirigent Manno. 15. Poročila v slovenskem. 17. Napoved časa — Poročila v italijanskem. 17.15 Plošče »La Voce del Padrone« — Columbia. 19.30 Poročila v slovenskem. 19.45 Lalka glasba. 20. Poročila oddaja za Sicilijo. 20.30 Napoved časa Poročila v italijanskem. 20.45 Vojaske pesni — izjava godba R. Karabinjerjev, vodi dirigent Cireneli. 21.05 Koncert Ljubljanskega Komornega dua (A. Trost — klavir, J. Šlajns — violina): 1. Corelli: Sonata v D-duru op. 5 št. 1 — grave, allegro, allegro, adagio, allegro. 2. Mozart: Sonata v G-duru št. 2 — adagio, allegro. Tema con variazioni. 21.50 Koncert izjava violonist Arrigo Serato. 22.30 Pisana glasba. 22.30 Orkester vodi dirigent Zeme. 23. Poročila v italijanskem. 23.10 do 23.30 Orkester vodi dirigent Petralia.

vse eno, vse ste lepe in zato vas sovržim!

Pogled ji je bil oster in mrzel, ko je v duhu zrla na svoje prijateljice. Mrzlo so si lesketale oči, ko je gledala tuje ženske. Čutila je, kako jih sovrži, ker so lepe. In med njimi se je počutila tako kakor črnc med belci.

»Sovražim!« Ta trda, strašna beseda je zvenela včasih ponoči v Jankovih ušesih. Komu velja to čustvo? Meni? Zakaj? Kako težko bo takšno življenje! In kaj bo sledilo temu? Zakaj mora biti tako? Je zaničljeno preudarjal in čutil, kako se ga ponašča topa žalost.

Petnajsto poglavje

Anino samopregovajanje je popustilo. Nekega večera je nestrno in zasmehljivo napadla Agico, naj vendar ne razkazuje neprestano svojih nog, saj vsi vedo, da so lepe. Agica je molče sprejela to nenavadno in grobo opazko.

Nato je nekega dne grobo vprašala Lucijo, ali bi bila rada še lepša, kakor je, da si tako pretirano sminka obraz?

Lucija se je prestrašila in od osuplosti ni mogla izpregovoriti niti besede. Toda takrat je že vse rednina in večina bližnjih prijateljev opazila izpremembo v Aninem značaju in tudi opazila njeno nervozo, ki se bo zdaj zdaj končala z resno boleznijo.

To je bilo lahko in enostavno pojasniti: Ana je verjetno v blagoslovljenem stanju in od tod ta njena živčnost. Gospa Walterova ni mnogo premišljevala: kakor hitro se je zavedela možnosti in verjetnosti tega težko pričakovane dogodka, je pohitela k Ani. Tudi ona je opazila izpremembo v Aninem razpoloženju in vedenju, začela ji je

Vodja madžarskega sporta v Zagrebu. Pretekli teden se je pripeljal v Zagreb vodja madžarskega sporta dr. Roman Tarczy-Felices, obiskal je predstavnike oblasti in si ogledal nekatere sportne naprave. V nedeljo je bil na mednarodni veslaški tekmi, ki so se je udeležili Madžari, Slovaki in Hrvati, prisostvoval pa je tudi mednarodni nogometni tekmi med Haškom in Ferencvárosom.

Knjižnica na hrvaškem konzulatu v Monakovem. Dunajski dnevnik poroča, da je bila na hrvaškem konzulatu v Monakovem urejena knjižnica, ki obsega 1500 zvezkov iz hrvaške in nemške književnosti.

Knjiga o »Partizanski republiki Grmeč«. Hrvatska vlada bo v bližnjih dneh izročila javnosti knjigo, ki bo vsebovala originalne listine iz dobe partizanske republike Grmeč, ki je imela svoj sedež v Bihacu.

Iz Srbije

Ustanovljen politični okraj Bor. Ministrski svet je s posebno uredbu ustanovil nov upravni srez s sedežem v Boru za občine Bor, brestovačko, bučjansko, doljčobeločko, krivitsko, čtrstelsko, slatinsko in zlatko. Obnem se ukine ekspozitura boljevačkega sresa v Zlatu.

Obratniški zavod pri srbski Narodni banki je ustanovljen z uredbo ministrskega sveta od 20. julija. Sedež zavoda je v Beogradu, z njegovim privojenjem pa se smajo pri vseh bančnih podružnicah ustanoviti tudi podružnice zavoda. Član obratniškega zavoda lahko postane vsaka kreditna ustanova v območju centralne ali podružnice, ki jo zavod sprejme. Namen in naloga zavoda je, da olajšuje medsebojna plačila potom kompenzacije in da sploh pospešuje plačilni promet brez uporabljanja gotovine. Predmet obračunavanja so lahko čeki, nakaznice, menice, boni, zadolženice, obrestni kuponi itd. Upravo zavoda vrši po svojem polčaju guverner Srbske narodne banke, ki postavlja za leto dni tudi upravni odbor obračunskega zavoda iz vrst članov upravnih odborov posameznih bank, ki so članice zavoda. Zavod je začel posloovati 2. avgusta.

Fuzija bank. Trgovsko kreditna banka v Beogradu je sklenila, da se fuzionira s trgovino in industrijo »Srbija« v Beogradu.

S Pirandellovim romanom »Pokojni Matija Paskale«, ki bo izšel sredi prihodnjega meseca, bo zaključeno prvo leto naše knjižne zbirke »Dobra knjiga«. Za prihodnje izdajateljsko leto, 1943-44, so že pripravljena ali se pripravljajo naslednja izdajanja:

T. Gullbransen, ki se je lani tako ugodno predstavil s knjigo »In večno šume gozdovi«, bo zastonj z delom »Dediščina gžda«. Voni severa, poezija nordijske narave in mojstrsko oblikovane usode tamošnjih ljudi bodo tudi to pot navdušile čitatele, o tem smo trdno prepričani.

Z Honorija de Balzac »Chouancie« bo nudila DK svojim naročnikom roman klasičnega francoskega proze. Delo ima zanimivo zgodovinsko ozadje, v orisi značaje in o pisni dogovork se nam odkriva pristen Balzac.

Virgilio Brocchi, »Fontana ljubezni in pozab« je uspel delo enega najbolj branih avtorjev sodobne Italije.

Z romanom Marija Skalna, »Rina«, ustrezamo želji po izvršnem slovenskem tekstu. Avtor pripoveduje zgodbo nerazumljene ženske; roman je pisan živahno in zanimivo.

O. Heiberg, »Karlsten«, bo obširna knjiga švedskega romanopisca, ki si je tudi izven domovine takoj pridobila nemajhno čitateljsko občino; v središču romana je zgodba mladeniča, čigar razvoj obravnava pisatelj protodušno in iskreno.

Matilde Serao, v Italiji in inozemstvu zelo priljubljena pisateljica, riše v knjigi »Riccardo Joana« s tankočutnim psihološkim vzviženjem družabno življenje polpretekla dobe.

Kozikv »Poslednji vseh pierotov« je eden najbolj uspešnih čeških romanov vsevejšega časa. Vsebuje sočno zgodbo iz barvite Francije 19. stoletja.

Leva Tostega »Kozak« so prelepo mladostno delo velikega mojstra, oživljajoče po svoji neposrednosti in čustveni svežini.

Leva Tostega »Kozak« so prelepo mladostno delo velikega mojstra, oživljajoče po svoji neposrednosti in čustveni svežini.

Leva Tostega »Kozak« so prelepo mladostno delo velikega mojstra, oživljajoče po svoji neposrednosti in čustveni svežini.

Leva Tostega »Kozak« so prelepo mladostno delo velikega mojstra, oživljajoče po svoji neposrednosti in čustveni svežini.

Leva Tostega »Kozak« so prelepo mladostno delo velikega mojstra, oživljajoče po svoji neposrednosti in čustveni svežini.

Leva Tostega »Kozak« so prelepo mladostno delo velikega mojstra, oživljajoče po svoji neposrednosti in

Kultura

Ivan Meštrović

Hrvatski tisk je nedavno posvetil obsežne članke šestdesetletnici kiparja Ivana Meštrovića. Njegovo delo je doseglo evropski sloves; naročita na ostran Oceanu so kazala, da je tudi tja prodrl glas o kiparju, ki se je z malo znanega kulturnega kroga povzpelo s silo svoje umetniške inteligence med predstavitelje sodobnega evropskega kiparstva. Kdor ga je videl v družbi, ne bo pozabil njegovega zamišljenega, skoraj zamračenega obraza z značilno črno brado; oči, v katerih se je bil skriti moranj ogora, usten, ki se niso nikdar v širši družbi odprale s široko zgovornostjo njegovih temperamentnih rojakov. Čutil si je, da je umetnik! Nisi se spominjal romantičnih slikarjev z njihovimi dolgi lasmi in ovratnjicami s pentlo, marveč si pomislil na razenjene moštre, ki jim je bila umetnost čudovita spojina črni in skrivnosti, znanja in intencije.

Kdor je videl v galeriji začetke Meštrovićevega dela, kakor relikvije ohranjene podobe, ki jih je izoblikoval Ivan Meštrović kot pastir med trdim kraskim kamenjem, kjer je sonce dopuščalo le malo osenčenj in prehodov ter je dajalo predmetom trdno odmerjene, plastične poteze — je mogel pomisliti, kolikšno silo se je razvijal oblikovalni gen tega umetnika. Ze med tem kamenjem, skopim zelenjem in vročim soncem je duhovno slutil in tipal za tistim bogastvom, ki ga je dala umetniku narava, ko ga je usposobil, da s svojim delom izpopolnjuje in preustvarja njo samo. Ni nosil v sebi samo klice genija, marveč tudi glas svojega ljudstva, temni gon, ki ga je silil, da s svojimi umetninami simboliziral kolektivno silo junaškega, močnega plemena, iz poniznega, sanjavega pastirja je Meštrović postal veliki, ponosni mošter, čigar ime omenjajo vzporedno z Rodinom, Bourdellom in drugimi vodilnimi kiparji našega stoletja; postal je oblikovalec monumentalnih del, ki z epično širino upodabljajo junake, svetnike, matere, žene, mislece in voditelje, svet resničnosti in svet sni. Postal je avtor cavatskih grobnic in množice veličastnih podob, kompozicij iz marmorja ali bron, reliefnih ilustracij v lesu, čudovitih postav, spominjajočih zdel na odmerjeno lepoto in harmonijo grškega naturalizma, zdel na plastičnost starega Egipta; tu na baročne vzore, tam na secesionistično postajo na njegovi smotanosti in vendar po svojih umetnostnih uspehih edinstveno lepi in čisti pot. Življenjska volja njegovega ljudstva, katerega pesem je neugnan nosil v srcu in v spominu, je navdihovala dela, ki se zde kakor okameneli privedi nadčasovne lepote, misli in sile. Velik del njegove umetnosti štejem med tiste stvaritve, ki zaslužijo stari naziv *ars aeterna*. Iz naroda, ki je dal Meštroviću, ni vstalo na poteh duha nič večjega nego sta narodna epika in Meštrovićeva plastika. In prav zato, ker je tako globoko zakoreninjen v svojem ljudstvu, je mogel postati tako vsečloveško velik.

Čosićeva „Dva svetova“

Založba „Naša knjiga“ je izdala v prevodu prof. Franca Jesenovec roman I. 1934 umrlega nadarjenega srbskega pisatelja Branimira Čosića „Dva svetova“. Pisatelj je znan pri nas po obsežnem romanu „Pokošeno polje“, ki ga je poslovenil T. Potokar. „Dva svetova“ ga kažeza v novi luči; z njim je kmalu po izidu „Pokošena polja“ nastopil drugačno razvojni pot, kakor jo je kazalo njegovo dotedanje delo. Značilno je, da je v srbski pripovedni prozi kar malo primerov obravnavanja globokih duhovnih spopletov, konfliktov med strastmi in vestjo kot organom višje duhovne zavesti. Pretežna večina srbskih realistov opisuje strasti po njihovi, kar bi rekli modrovoljni, fenomenološki plati, jih razčlenjuje po socialnih in moralnih posledicah, ne kaže pa zanimanja za višjo etično in osebnostno očistujočo borbo med duhom in strastmi. — Problem, ki se je posebno očito pokazal v spisih Tolstega in Dostojevskega. Branimir Čosić je v „Dveh svetovih“ združil duševno in epično metodo ter naslonil svoje delo na etično tezo. Tako je nastal roman, ki je nov ne samo v okviru Čosićevega dela, žig notranjo rast in umetniški vzpon je bil prerogativ smrti se mladega pisatelja, marveč je v marsičem nov in značilen tudi glede na vse srbsko pripovedno prozo v razdobju med dvema svetovnima vojnama.

V glavnem junaku „Dveh svetov“ je Čosić opisal tipičnega predstavljalca povojnega meščanskega pokolenja, ki je nekako parazitiralo na konjunkturnih razmerah in si je s kaznjivo površnostjo in igrivo lahkomišelnostjo zastavljalo zgolj hedonistične življenjske cilje. Srba Mijusković je izrazil „beograjski človek“ tega razdobja; v opisu njegovega življenja, hlepečega po nenasičnih ugodjih, se Čosić ne razločuje od drugih pisateljev v ničem drugem, kakor v svojem vidju. Morda kar prečisto poudarjen psihologizem. Nova pa je pisateljeva etična teza, ki jo je včlenil z nekoliko nasilno roko v rahlo zgradbo tega psihološkega romana. Ljubzen od Radmilca, žene v vojni pohabljenega arhitekta Karamarkovića, žene, ki je po svoji usodi in po notranjem življenju dokaj drugačna od žensk, kar jih je dotlej srečaval v hrabri in

Strahovita povodenj Rumene reke

Zelo neugodne vesti prihajajo spet s Kitajkega. Jezovi Rumene reke, ki so poplavlili zaradi snega priiskava voha, so povzročili katastrofo, kakršni menda ni primer v zgodovini. Rumena reka je na gotovih mestih obzidana s približno 15 m visokimi nasipi, ki segajo do 200 m v globino. Ti jezovi se o sili vode ne dajo za krpiti. Če voda vdere skozi nje, poplavi ogromna zemljišča. Po japonskih vesteh je pri sedanjih poplavih katastrofi najbolj prizadeto mesto Kajfeng, prestolnica province Honan. Mesto je polno beguncev ter sitni visoko obzidanemu otoku, v katerem neprestano buta neukrotljivo morje. Zopet enkrat je poslala Rumena reka, ki jo smatrajo Kitajci za blagoslov, deželo za skozi več tisoletij, moriska milijonov in milijonov človeških življenj.

Rumena reka ima svoje izvirne v Tibetu približno 5000 m nad morjem ter meri v svojem teku do izliva v cileški zaliv približno 5000 km. V neštetihih zapogah se vali ta veletok skozi celo vrsto provinc ter ima ogromne slapove. Samo v provinci Kansu pade struga reke na razmeroma kratkem prostoru za približno 1000 m. V severnokitajski ravnini nanese Rumena reka toliko rumene glin, da se je zaradi blata njena struga v teku tisoletij že večkrat zamislila in jo morala reka ubrati novo pot.

V vseh časih svoje zgodovine so si Kitajci prizadevali, da bi ukrotili posabne brzice tega veletoka, ki ga imajo za izvor svoje blaginje, pa tudi za obeta vseh svojih nesreč. Vodna gladina Huanghoa je na nekaterih krajih do 15 m nad visokimi jezovi nad obdajajočo ravnino. Če se tak jezo razpoči samo na enem kraju, nastopi katastrofa.

Na prostoru, kjer so sedanjí jezovi po-

pusili, stoji voda več sto milj visoko. Kjer pa je voda otekla, je pustila za seboj ogromne plavih blata, ki dosežejo ponekod do 2 m globino. Na stotine vasi in malih mest je blato kar pokopalo in zadušilo.

Reka Huanghoa ima rumeno barvo od puščavskega peska, katerega prinašajo v njeno področje viharji iz notranje Azije. Ogromna ozemlja od Pekinga do doline reke Jangce so zdaj pa zdaj pokrita s tem peskom in blatom, ki se zdi kakor velikanška lepljiva odeja.

Nobena reka na svetu še ni zahtevala groznejših žrtv kakor Huanghoa. To je drugi največji veletok Kitajke, zelo skrivnosten in zavraten. Na noben način niso mogli doslej veletoka ukrotiti in zadosti zaježiti. Zato preostaja poplave Rumene reke vsako leto na milijone ljudi, ki se skušajo rešiti z begom, kajti kdor pravočasno ne ubeži, mu preteči neizogibna smrt.

Z neopopisno brzino se vale rumeno umazani valovi Huanghoa skozi gosto obljubeno kitajske province na severu in po sredini kitajske nižine. Pri tem se neskončna ozemlja spremenijo v eno samo nepregledno jezero, iz katerega ni videti ne nasebni, ne rastlinja, Grič, drevesa, strehe, vse izgine pod vodno gladino. Na koncu plavajo po vodi človeška trupla, poginule živali, razbita džunka, izkoreninjena drevesa in podobno. Vse to vlečejo valovi Rumene reke s seboj, ko pride voda zopet v strugo in spremeni svoj tek.

Na potočju Huanghoa živi približno 100 milijonov ljudi. Usoda vseh teh ogromnih ljudskih množic vzhaja popolnoma od muha. Zato Kitajci, ki so se pred 10 leti razpočili jezovi na reke, je pri Hankau nastalo jezero, ki je bilo po svoji razsežnosti večje kakor polovica nemškega ozemlja.

Iskalci zakladov na Balkanu

Dopisnik „Neues Wiener Tagblatt“ Karl Reusz poroča z Balkana:

Se pred nekaj leti si lahko vidi v osrčju Balkana karavane kitajskih, mežov in oslov, ki so koračili iz neprijetne pokrajine kakšnega hudournika proti glavni cesti. Vsaka teh tovornih živali je nosila breme, in sicer je imela oprtana kosa, ki sta ji visela na obe strani s hrbita. Tovor je živali oteževal hojo in dihanje. Živali so bile bolj ali manj stradanje, priganjale pa stari. Živali in ljudje so se borili za kosček vsakdanjega kruha kakor se bili te navajeni že od davnih časov. Promet preko mostov Ibra in Neretve je namreč že tako star kakor prebivalci v teh krajih. Izvira menda še iz časov, ko so grški iskalci zakladov in rimski podjetniki tod okrog iskali zakladov, o katerih pripoveduje že Herodot v svoji zgodovini.

V teku stoletij se pridobivanje zakladov ni prav nič spremenilo. Najdišče so bila daleč od

nasladni Srba, sproži v njem plazove novih čustev. Iz težkih konfliktov med strastmi in tistim višjim jazom, ki ga ima človek v sebi in ki dozorja samo v mukah očistitve, se razvije iz Srbe nov človek. Razvoj dejanja, ki ima svoje korenine bolj v psihologiji pesameznika, kakor pa v socialnem okolju, je položen v značilni kontrast povojnega Beograda in starega samostana nekje v planinah, čigar obnova je bila zaupana Karamarkoviću, s katerim gre Srba kot tajnik, da bi laže dosegel svoj ljubzenski cilj — Radmilca. Tako sta tudi na zunaj naznačena dva svetova, kakor se krešeta v oblikujeta v spoprijemih ljubzenskih strasti, ljubosunja, vere in čimzma itd. Boj duha in telesa, tih dvih praktično nasprotnih in vendar neprestano povezanih sil, katerih vsaka ima svojo življenjsko središče, ni v nobenem srbskem romanu ostan tako živo in močno, kakor v „Dveh svetovih“. Pri tem je še posebej zanimiv vpogled v srbski samostan (prim. kontraste: iguman — Nikodem Vasjev).

Čosićev roman je značilen po tezi in po svojih vodilnih osebah, spisan pa je z dokaj neenakimi prijemi. V njem so strani, ki jih lahko štejemo med najlepše in najzanimivejše v vsej srbski prozi tega razdobja, poleg njih je tudi marsikateri slab. Med dobre sodi zlasti poglavje, ki opisuje gozdni požar v planinah, pa hajdukov konec. Sploh domala vse besedilo od požara do Srbinoga odhoda v Beograd zaradi priprav na ubeg z Radmilco. V teh opisih dogodkov, prizorov, razpoloženj in ljudi kaže Čosić izrazito epično moč in samo obžalujemo, da ni v vsem romanu na tej višini. Z druge strani usvajajo bralec na kateri psihološki zagabljeni prizori, ki so takisto spisani epično brez nasilnega modrovanja in teoretne primere. Nekatera mesta v romanu pa so odplivajo šibka. Posebej moti pisateljev neposreden razgovor z bralecem, kar spominja na starejše realiste in vpletanje raznih pojasnjevalnih onomb, ki razbijajo epiko enostotno delo in silijo iz okvira tudi stilistično. Vsekar prebiramo „Dva svetova“ s čustvi, ki so včasih do polnega zadovoljenja, na drugih straneh, pa nimajo skoraj ničesar, ob kar bi se prijel in se zato tem bolj pokaže pisateljev nekoliko nasilni, preveč intelektualistični psihologizem.

Prevod Fr. Jesenovec je zaradi pravilnosti in jezikovne čistosti, kakor smo ga pogrešali v prevodu prejnjega Čosićevega romana, kar vzoren. V problematiko romana uvaja predgovor iz peresa priznanega slovenskega kritika Milana V. Bogdanovića.

prometnih zvez, in uboge karavane, ki so prenašale rudo, vabujočo dragocene kovine, so morale napraviti dolgo pot, preden so prišle na cilj. Cesto je trajala tako pot ves dan. Z velikimi napori je bilo takšno prenašanje tovora zvezano zlasti pozimi ali pa v deževni dobi. Tak način prometa se je izplačal samo zaradi tega, ker so imele žilne rude — zlato, srebro, svinec, koster in bron — izredno visoko ceno. Te rude so kopali že v 13. stoletju, ko so opravljali delo kopačev v teh krajih rudarji s Saskega. Ko se je potem doba industrializacije pomaknila v lavski proti Bosni, Arbi in Albaniji ter so začeli iskati in kopati tudi bismut, mangan, antimon, molibden, krom, bauxit, azbest in druge rude, tedaj se je tudi v teh krajih pojavila nekakšna mrzlica, ki je obsedla ljudi pri iskanju zakladov. Teji kapital je prežal, da si je pridobil vsako koncesijo, in ni upošteval prav nič modernega pridobivanja zemskih zakladov. Podjetniki so delali samo toliko in samo tako, da se je njim izplačalo. Povsod tam, kjer so bila najdišča zakladov daleč od prometnih zvez, pa ni bilo moč kopati zakladov v takem obsegu, kakor bi se bilo res obneslo.

Po zlomu Jugoslavije je spoznal nemški generalni opolnomočenec za gospodarstvo, ki se je bil nastanil v Beogradu, važnost vseh teh rudniških bogastev za nemško oboroževalno industrijo ter je prišel Todtovi organizaciji pooblastilo za dvigvanje zakladov iz zemlje. Tako se je izvršila tudi pri izkoriščanju rudnikov ogromna izprememba. Trudne tovarne živali, ki so prenašale rudo v kočarjah, so izginile s cest in danes vodijo k rudokopom umetne ceste, ki se dvigajo v gorovje do 2000 metrov visoko. Gigantska grebala pa razkopavajo vršace gorá približno 50 metrov globoko in po potrebi še globlje. Diesellove lokomotive repotajo in odvažajo vozčke, polne rude, do postajališč železnice. Ne glede na vremenske spremembe, na viharje, deževje in golvde se vrši ta promet na kilometre daleč in pri tem izkoriščanju zemeljskih zakladov pomagajo tudi majhne električne centrale, za katere so vpregli v službo divje hudournice.

Potrebni so bili možje s pogumom kolonistov in pionirjev, da so izvršili vsa ta dela v divjini, Inženjerji in stavbeniki, ki nalteti nanje v teh krajih, so vse prej kakor birokrati. Od njih je odvisna čestokrat odločitev v celoti, zato so navezani le na lastno pomoč in izkustvo. Mnogi izmed tod zaposlenih inženjerjev imajo za seboj že veliko prakso v tujini, nekateri celo v Ameriki. Drugi so bili v teh krajih zaposleni že v času avstro-ogrške monarhije, ko so gradili na Balkanu ceste in železnice. Seveda je danes tempo dela popolnoma drugačen kakor takrat, ko so se posamezna dela vlekla po deset let in še več.

Kako velike so težave, s katerimi se morajo boriti industrijski pionirji v teh krajih, je razvidno iz tega, da so ponekod nastala industrijska središča naravnost iz nič. V krajih, koder je prej razpenjal svoja krila samo balkanski orol ter so rasli le pičli šopi trave in koder so se pasle koze, odmeva danes pesem dela ter nastajajo cele vasi in mestne naselbe. Tu je prmitivnost zvezana z modernostjo in praktičnostjo. Takšne naselbine imajo svoje lastne pekarnice in kuhinje, kjer se proizvajajo potrebne živila za nemške in domače delavce. Dom nadomeščajo v takih krajih posebne ustanove, nekateri domovi za samce, kjer je vsakomur na razpolago majhna, toda prajzna soba, ki se zdi kakor letovišče v gorskem kraju. Za vodo in elektriko, je poskrbljeno, za zabavo skrbí organizacija „Kraf durch Freude“, ki priha s svojimi omibusi v kraje, ki so se zdeli

še nedavno nedostopni. Tako so možje v takih odlojudnih nasebinah deležni filmskih in gledaliških predstav.

Tako so se iz prvotnih letskih oddelkov Todtove organizacije izoblikovale stalne formacije, ki ne skrbijo samo za promet, marveč tudi za gospodarstvo ter rešujejo naloge, ki so nujno potrebne za podporo nemške oboroževalne industrije. Ti oddelki so mnogokje v Srbiji pomagali zgraditi porušene mostove, popraviti železnice in razširiti kolodvorce. Kolikor deluje pri tem Todtova organizacija za zasebno gospodarstvo, angažira posebna stavbena podjetja, ter nadzoruje njih delo. Kadar se tako, podjetje popolnoma vzhvi v svoje delo, pa Todtova organizacija izroči svojemu namenu ter gre naprej k izvrševanju novih nalog.

Gospodarstvo

Važne gospodarske reforme na Hrvaškem

V prizadevanju za stabilizacijo cen in za zaščito valute je hrvaška vlada zadnje dni izdala več važnih zakonskih odredb. S posebno zakonsko odredbo je bil razpuščen dosedanjí urad za tvorbo cen in med v gospodarskem ministristvu. Njegove funkcije prevzame posebno državno oblastvo najvišje instance — državni komisariat za cene, ki bo prevzel vodstvo celotne politike cen in med po navodilih državnega gospodarskega komisariata. Državni komisariat za cene bo vodil poseben komisariat za cene, ki ga bo imenoval na predlog državnega gospodarskega komisariata. Poglavitnik in bo imel položaj glavnega ravnatelja.

Državni gospodarski komisariat

Z drugo zakonsko odredbo se ustavlja državni gospodarski komisariat kot ustanova državne vlade. Naloga tega komisariata je, postaviti splošne smernice in izdajati načelne odločbe o enotnem in snotnem izvajanju gospodarske in valutne politike in skrbeti za to, da se na tem področju delavost posameznih ministrstev in samostojnih državnih ustanov spravi v sklad z državnim gospodarsko in valutno politiko.

Prenosi lastništva podjetij na inozemce

Končno je temu državnemu gospodarskem komisariatu poveljevala se posebna naloga, proučevati s stališča interesov države in naroda pravne posle v zvezi s prenosom lastništva podjetij kakršne koli vrste na inozemce ter izdajati načelne ukrepe o razpčaganju z državno in podržavno imovino. Z zakonsko naredbo je odločeno, da je neveljaven in nčten vsak pravni posel, s katerim se ima vršiti prenos lastništva kakršnega koli podjetja, solastništva podjetja, udeležbi pri podjetjih, kakor tudi delnice ali paketni delnice na inozemce, če tak prenos ni v skladu z načelnimi odloki državnega gospodarskega komisariata. To velja za vse posle, sklenjene po 10. aprilu 1941, kakor tudi za posle, ki se bodo v bodoče sklepali. Če izvršen prenos lastništva ne velja, če ne niso bili pristojno odobre, ne glede na to, pod kakšnim pravnim naslovom se je izvršil prenos. Z zakonsko odredbo je v bodoče prepovedano vsem lastnikom ali solastnikom podjetij in lastnikom celne prienitaji brez dovoljenja državnega gospodarskega komisariata kakršna koli pogajanja glede prenosa lastništva podjetij, udeležbi ali delnic na inozemce.

Državni gospodarski komisariat tvori minister za narodno gospodarstvo kot predsednik, kot član pa zunanji minister, zakladni minister, prvi državni notar, predsednik Hrvatske državne banke in državni komisar za cene in mezde.

Državni gospodarski komisariat bo v okviru svojih nalog proučil, kakor to ni bilo sterceno po dosedanjih zakonskih predpisih, vse po 10. aprilu 1941 sklenjene pravne posle, s katerimi je bilo preneseno ali se je skušalo prenesti lastništvo podjetij, solastništva podjetij ali lastništvo delnic podjetij na inozemce in bo proglasilo, kateri od teh poslov so neveljavni. Če so bili pravni posli že izvršeni, bo v tem primeru pristojno ministristvo po sklepu državnega gospodarskega komisariata odločilo, da se vzpostavi stanje, ki je prej obstajalo.

Fond za izmenčevanje cen

S tretjo naredbo se ustanavlja zaradi zaščite vrednosti domačega denarja in zaradi pospeševanja zunanje trgovine poseben fond za izmenčevanje cen o iatočasnom ukinitvju fonda za pomoč zunanji trgovini, ki je bil ustanovljen z zakonsko odredbo z dne 17. februara 1942. V fond se stekajo pred meseci ustanovljeni trošarinski p.i. bitki pri državni trošarini poleg sredstev, pridruženih z zakonsko odredbo o posredovalnih ukrepih na tržišču v zvezi z zunanjo trgovino ter prispevki iz naslova razlike med nebravim odnosno proizvode, ki ni cenami ter prodajnim cenami, kolikor so ti prispevki določeni v posebnih predpisih. V ta fond se prenese dosedanjí fond za pomoč zunanji trgovini. Iz fonda se bodo izplačevali prispevki za izravnavanje razlik pri cenah, ki nastanejo v zvezi z maksimiranjem cen in prispevki za izravnavo in nakup v mednarodni trgovini.

S četm upravlja stalni odbor za izenačevanje cen, ki ga tvoriyo zakladni minister kot predsednik, zunanji in gospodarski minister, prvi državni notar, predsednik Hrvatske državne banke in državni komisar za cene. O uporabi sredstev sklepa odbor po svobodni oceni ne glede na predpise o državnem računovodstvu.

Prijlago za domačo knjižnico

si najbolj počeni ustvariti če se naročite na knjizno zbirko „Dobra knjiga“. Vsi nameni romani so taki, da jih boste radi vedno na novo imeli v roke. Vsa mesec izide po ena knjiga. Popravljajte v upravi „Jutra“ in „Slovenskega naroda“ v Narodni tiskarni.

SPORT

Drobiž po svetu

Nič tako pomembnega se ni zgodilo od zadnjice, ko smo ujeli nekaj prostora tudi za naše športne prijatelje. Športna sezona je prav za prav še zmerom na prelomu in že zaradi tega so dogodki večjega pomena redkejši, pa tudi sicer je razvoj vojne nekoliko globlje posegel v vsakdanja dogajanja na športnih terenih.

Celo v nogometu, kjer nikoli ni manjkalo imcn in stevilk, če so bile še tako bežne vrednosti in če so tudi samo prikrivale, da veliki sporedi zaradi raznih težav skoraj niso več izvedljivi, je zdaj ta čas razgled po svetu kor maj zanimiv. Pri nas doma in tudi drugod Italiji je obnova te športne panoge — kakor tudi vseh ostalih — še v začetni fazi, pa tudi v bližnji in daljni soseskni je življenje po nogometnih travnikih precej enolično. Prvenstvena tekmovalja se še niso pričela (razen na Svedskem in pri Madžarih), razni krajevni turnirji pa tudi nimajo nasprotnikov enakega slovesa. Tako zaključujejo Nemci zmagovalec konkurenco za Tschammerjev pokal, medtem ko so Madžari pred kratkim končali tekmovalje za pokal Sv. Stefana, v katerem je moštvo Ujpesta prvič zmagalo nad bivšim prvakom Ferencvarosom z 2:1. Zagrebški Hask je one dni slavil 40letni jubilej in je pri tej priliki imel goste z Dunaja (Wiener Sportklub), proti katerim je z uspehom 7:1 še bolj uveljavil svoje praznično razpoloženje, kakor pred njim Gradjanski, ki je zmagal najtežjeje 1:0. V Švici prireajo krajevne turnirje, ki za silo manjšo vrzeli v prej običajnem nogometnem sporedu vodilnih švcarskih klubov.

Skoraj podobno so razmere na tekalističih, če ne mislimo na onih nekaj držav, kjer vojna ni pri njih doma in se njihovi atlet, lahko po mili volji posvečajo svojemu športu. To velja prav posebno za Svedsko, kjer so pred kratkim opravili državne prvenstvene nastope, za pri valčnost nad vsem, kar se zdaj dogaja v atletiki, pa skrbí njh — in tudi evropski — najboljši atlet Gundar Haegg, ki krzari po ameriških stadionih, spravlja zmage (pa ne po diru rekordov) in služi dolarje. Doma mu medtem zasenčuje svetovno slavo njegov rojak Arne Andersson, ki je pri poskusu na 1500 m prišel že na drugo novo svetovno znamko, 3:45, pri naslednjem na enaki progi pa tudi odpovedal tako hudo, da je celo izgubil prvo mesto in za dlan zrasel za zmagovalec Nils-sonom s časom 3:57,4. Med novimi sezonskimi izidi so osembe vredni na 100 m 11.1 (Strandberg), na 110 m z zaprekami 14.5 (Lidman), na 1500 m 3:50,4 (Arne Andersson), na 400 m z zaprekami 53,4 (S. Larsson), v daljino 7,21 (Erfasson), v krogli 15,10 (Linne), v kopju 72,15 (Eriesscn) itd.

Finski mladi atletski rod je vsaj za sedaj še precej za Švedi, vendar so nekateri bolj izkušeni atleti tudi letos že dvignili raven finske atletike na dostojno mesto. Evo nekaterih števil za primerjavo z gornjimi: na 100 m 11,2 (Kronquist), na 200 in 400 m 22,7 in 49,5 (Storskrubb), na 1500 m 3:59,8 (Salovaa), na 110 m z zaprekami 15,6 (Jussila), na 400 m z zaprekami 54,0 (Storskrubb), v daljino 7,08 (Simola), v krogli 14,49 (Lehtilä), v kopju 70,05 (Mikkauer) itd.

Rumunski tekač Moia, o katerem je bilo letos že nekajkrat slišati samo dobro, je na nedavni prireditvi pretekel 200 m v času 21,4, kar je obenem najboljši evropski izid letošnje sezone. Tudi njegov neposredni tekmelec Zenide se je z znamko 21,9 uvrstil med desetorico najboljših v Evropi.

Zagrebski waterpolisti so v medmestnem dvoboju z Bratislavo zmagali s 6:2 (4:2). To je vsekakor lep uspeh, če pomislimo, da so prav v hrvaški prestolnici še pred nedavnim malo poznali to borbeno igro v vodi in so barve hrvaških klubov včasih v glavnem zastopali igralci obmojskih društev.

Svedi so se te dni postavili z novim plavalcem na prsi progi. Do zdaj neznaní Rune Hellgreen je na progi 200 m zabeležil izredno dobi čas 2:44,9 in se z njim uvrstil na tretje mesto med desetorico najboljših v Evropi. Pred rimjima trenutno samo še dva Nemca, tudi mlajša.

V ostalem pa jim to ni pomagalo, da bi ne bili izgubili (vsekakor tesno a 94:97 točkam) meddržavnega dvoboja z Dansko, ki je zmagala predvsem po zaslugi svoje ženske skupine. Med najboljšimi podrobnimi izidi tega tekmovalja so nekateri res vredni ogleda, kakor na primer na 100 m prosto 1:00,6 (Lunden za 8.) in na 100 m hrbtno 1:12,2 (Persson za 8.) med moškimi ter na 100 m prosto 1:08,2 (Nathansen za D.) in na 100 m hrbtno 1:18,9 (Jörgensen za D.) med ženskami.

Madžarski plavalni „kanon“ Nandor Tatos si je za prvenstvenim naslovom na 800 m približal tudi zmago na dolgi progi (1500 m) s časom 19:53,6, ki je letošnji najboljši v Evropi. Zmagovalec na 200 in 100 m prsno je postal obakrat Nemeth (2:48,4 in 1:13,8).

Tudi daleč tam na vzhodu, na Japonskem, so že končali plavalna prvenstva. Čeprav morskoga izmed znanih ni bilo med udeleženci, so vendar doseženi uspehi lepo zveneči. Kar poglamo vsaj glavne! Na 100 m prosto Honda (1:01), na 400 m Cuda (4:52), na 1500 m isti (19:48), na 200 m prsno Suzuki (2:47) in na 100 m hrbtno Nišimo (1:11). Nič slabše niso bile zastopnice nežnega spola!

Ant. Adamič:

19

Šola v predmestju

Ce si vrget tudi kamenček v vodio, sem ga našel. Za Učarjevo hiao in vse tja do tovarne za gunje in plakte („kocfabrike“) so bile pod bregom skalnate, do vratu globoke, navpične čeri. Za te čeri nam je nekoč neki gospod metal krajcarje, češ, naj si jih poiščemo. Ko pa je videl, da smo vsak novec našli, je zahvaloval, da jih moramo prinesiti v ustih iz vode. Pa smo jih. In ko mu je zmanjkalo prav vsega drobiža, je mrmraje odšel.

Glavno kopalisce je bilo nasproti pristilni delavnici. V vodo, ki je bila takrat prav tako mrzla kakor je dandanes, nismo dosti silili; pač pa smo bili najrajši na bregu. Ondi smo se po svoje zabavali, se kamenčkanje in nožkanje. Neutrudljivi smo bili v lučanju kamnov. Redki so zagnali kamen s tej strani ceste na drugi breg ali celo prav tja na cesto. Iz precepa v palici si ga za zarinil prav preko hla pristilne delavnice. Skrivaj smo lučali kamenčke na ženske, ki so na drugi strani opletale s cunjami po perlinikih. Če so nam žugale, smo bili še bolj razposajeni ter smo jih še bolj nadlegovali. Najstarejši v družbi je dajal znamenja za napravljanje in za odhod. Divžali smo se. Ko so bili oblečeni prvi, so priganjali zagumdnike s priljubljenimi pobudnicami:

»Zadji pokrit, koleček v glavo zabite, ali pa »Zadnji oblečen, za usesa vlečen. — Zgodilo se je tudi, da si iz bora hlač, polnih zavit, kaj izgubili, morda dirago ali nikoli, celo svinčnik ali kar si bodi diragecena, od česar bi se srčno nešal ločil. Če izgubljenega nismo takoj našli, smo zvlili s šopom trave hudicev rep, ki se je palogama odvijal potem nepremično ob stal ter s tem pokazal smer, kjer leži izgubljeni zaklad. Več ko prevečkrat je kazal rep proti vodi in še tja preko. Nak, spet v vodo ali pa celo kar na desni breg, ni tvegal nihče; rajši se je zakladu odpovedal. Pogosto smo pa tudi našli, kar smo izgubili. Rep si je ohranil veljavo in svoj sloves.

Stanovaleci hiš pristilne delavnice pa so bili lahkomišelní in brezobzirni ljudje; karkoli so doma razbili in pokončali, vse so zmetali v vodo: pisire, lonce, ogrođa, dežnikov, nočne posode, pločevine. Največ je pa zletelo v vodo razbitih steklenic in drugih črepinj. Videti je bilo, kakor da vprav zaradi nas mečejo vse to robo v vodo. Večkrat so se že kopalci obrezali. Dno okoli skakalnic smo vedno skrbno očistili nevarne šare. Kjerkoli smo dognali večjo ugreznino ali »kotljico«, smo zgradili skakalnice. Z vseh strani smo znosili kamenje ter ga zložili za mostičke, katerega smo potem skrbno zdelali in pokrili z rušninami. O prvem večjem nalivu je deroča voda rada vse podrla ter odnesla,

da smo imeli s skakalnici večno delo. Prav globokih kotanj je bilo več, a smo se jih najrajši izgibali. Najbolj razvita je bila »konjska« na Selu, nasproti Karmelčankam. Trdili so, da je več sežnje globoka. Nekateri so jo imenovali tudi »štrno«, ker so bili na dnu mrzli izvirni ledeni vrtinci, ki so že marsikoga pogotnili.

Kadar smo se naveličali Ljubljance, smo jo mahnjali k Malem grabnu za Kolizem, ali pa tudi v vojaško kopalisce ob Ljubljanci, ki se je razprostiralo nekaj več ko sto metrov na desnem bregu pred Gruberjevim kanalom. Zanj se nismo navduševali, ker so ga popoldne zasenčevali kostanji ter je tudi voda preveč dila. — Povsod lepo, a doma najlepše! Skozi vse mesto smo hiteli nazaj na prelubi brezicev nasproti pristilni delavnici.

Kadar smo se naveličali skakanja v vodo in po travi, kamenčkanja, nožkanja, mane in drugih vragolij, smo se podali daleč nazaj, prav do cukrarne, kjer smo se kakor jata gosi drug za drugim poglali v vodo. Po še dokaj deroči sredini smo bili po nekaj zamahih spet pri svojem taborišču.

Ko uprem nekoč v zmerni plit

Moda in dom

Nepogrešljiva kratka jopica

Kako prijetna, ob vsaki priliki uporabna je kratka volnena jopica, ki je dovolj ohlapna, da jo oblečemo preko vsake obleke ali volnena junperja. Nosimo jo doma, na sprehodih in tudi na kolesu — če bi kolesarile. Izdelamo

jo iz karistatega blaga, da se poda k vsaki bluzi in vsaki obleki, in jo obrobimo s temnimi progami. Iz enakega temnega blaga napravimo tudi velik monogram na levem rokavu. Jopica je kratka in ohlapna, nekoliko daljša kakor navaden bolero.

Bluze s širokimi rokavi

In za jesen spet nekaj novega: bluze z izredno širokimi rokavi, ki nas spominjajo na starinske rokave naših babic. Seveda se v živoru takšne bluze tesno priliježejo k telesu in

poudarjajo z različnimi rafinirano vstimi gumami vitkost pasu, da je tem večja razlika med životom in bogato, ohlapno ukrojenimi rokavi. Te bluze so izrazito popoldanske in večerne, nosile jih bomo v gledališču, v kavarni in koncertnem.

Vsak dan v tednu nekaj novega

Ponedeljek. Melancani, ki jih priredimo po tropsko, so zelo osvježili. Razrežemo jih na polovice, jih izdoblamo, posolimo in pustimo, da se odcedi, nato jih dobro osušimo in pripravimo za 12 melancanov nadev iz 1/4 kg naseljene zelene paprike, nekaj česna in nastregnane zelene. Nadev posolimo in dušimo melancane v pečici ali v pokriti železni posodi. Nato jih ohladimo in polijemo z nekoliko pikantno odličnim kisom. Serviramo jih zelo mrzle, po možnosti z ledu.

Torek. Kapre lahko izvrstno nadomestimo s semenjem od kapucinkov. Semena položimo v posodo, ki smo jo napolnile s kisom, dodamo jim nekaj vejic pehtrana, klinčkov, soli in nekoliko česna. Steklo posodo dobro zapremo in jo za nekaj časa postavimo na sonce.

Sreda. Danes pa kolački brez moka! Ali vsaj s tako malo moka, da je ni vredno omenjati. 1/2 kg krompirja pretlačimo v pire, temu dodamo 1 jajce, 1 zavoječek pecivnega praška, 1 jedilno žlico moka, 1/2 čase vode, v kateri smo raztopile 2 žlički sladkorja. Vse to dobro premešamo. Na lahno namazan pekač polagamo s kavno žličko kupčke tega testa, ki jih pečemo 10 minut v pečici, da postanejo lepo rjavkasti, nato jih posujemo s soljo ali sladkorjem.

Četrtek. Iz starega kruha lahko napravimo prav okusno vinsko juho. Nekaj kosov starega kruha kuhamo v 2 litrih vode, temu dodamo nekaj limonovih olupkov in juho posolimo. Nato vse skupaj pretlačimo skozi sito in pustimo, da juha se enkrat prevre. V posodi za juho dobro premešamo 1 veliko žlico jajčnega nadomestka z dvema čajema belega vina ter se vrelo juho zlijemo na to mešanico, nato pa juho dobro premešamo s stepalnico za sneg in jo hitro serviramo.

Petek. Pehtranova potica iz krompirjevega testa nam zadostuje za dobro petkovo kosilo.

Emilio Salgari:

KRALJICA KARIBOV

»Videl sem jo, kako je izginjala proti Atlantskemu morju!«
»Brez jamarov?«
»Da, kapitan!«
»Torej je izgubljena!« je žalostno dejal.
»Ogenj je izbruhnil tudi na nji!«
»Toda bi jo morali videti!«
»Morda je skrita za kako pečino!«
»Življenje bi dal, da jo morem rešiti! Ste videli Morgana, da je fregata zletela v zrak?«
»Umaknil se je bil na 'Polgore'!« je rekel Stiller.
»Zanesljivo veš?«
»Da, kapitan! Sam sem ga videl na prednjem gradcu, ko je hrabril svoje ljudi, naj znova naskočijo!«
»Da bi bila 'Polgore' ušla razstrelbi in se rešila!« Bledi žarek upanja je Ventimiljskega očito znova poživil.
»Moral je videti, da smo poskakali v morje! Da bi se vsaj vrnil in nas vzel na ladjo!«
»Za zdaj ni misliti na to! ...«
»Brodolomci so se držali za vrvi in ozirali po morju. Pri svetlobi bliskov so razločili otoke in pečine, o 'Polgore' in fregati pa ni bilo nikjer sledi.«
»Gotovo so vsi mrtvi!« je menil Carmaux.
»Vojvoda je drago prodal življenje!« je rekel Stiller. »Zdaj spi na dnu morja, kjer počivajo njegove žrtve!«
»Tega ne bo več na vrh! Kapitanova brata sta masčevana!« je Moko dodal.
»Toda je zaklinal Črn gusar:«
»Glejte... tamle je 'Polgore'!«

če prej serviramo okusno zelenjavno juho. Pri-mesi: 40 dkg moka, 40 dkg krompirja, 10 dkg masčobe, 1 celo jajce, zavoječek pecivnega praška ter 6 dkg sladkorja. V presejano moko s pecivnim praškom damo skuhani, olupljeni ter pretlačeni krompir, raztopljeno masčobo, celo jajce, pol čase moka (lahko tudi umetnega, ki ga same napravimo iz praška) in malo soli. Iz vsega dela umesimo v skledi testo, ki ga dobro točimo s kuhališčem, dokler se ne napravi na testu mehurčki, dolivajo mleka, kolikor je potrebno. Ko smo testo dobro pretolke, ga damo na topel prostor, da vzhaja. Nato ga razvaljamo za prst debelo in namažemo z nadevom iz drobtin, 1 jajca, malo masčobe (prav nam pride tudi kuhana smetana, ki jo nekaj dni posnemamo z mleka) ter nekaj naseljenega pehtrana. Nato potico zvijemo in jo damo v namazan kalup ter pustimo, da se enkrat vzhaja, nakar jo pečemo v zmerno gorki pečici.

Nedelja. Nedeljski kolač, ki ga lahko pripravimo brez pečice: 1 celo jajce stepamo s 5 žlicami sladkorja v prahu, dodamo 1/4 kg moka in 1 zavoječek pecivnega praška ter 10 žlic mleka ali vode in 3 žlice raztopljene masčobe. Vse to napolnimo v namazan železno posodo, postavimo na srednje močan ogenj in trdno zapremo s poprečno segreto pokrovko. 25 do 30 minut pustimo na ognju, pazite, da se kolač ne prsmodi, nato pa ga mrzlega serviramo!

Mlado Jutro

Stana Vinšek:

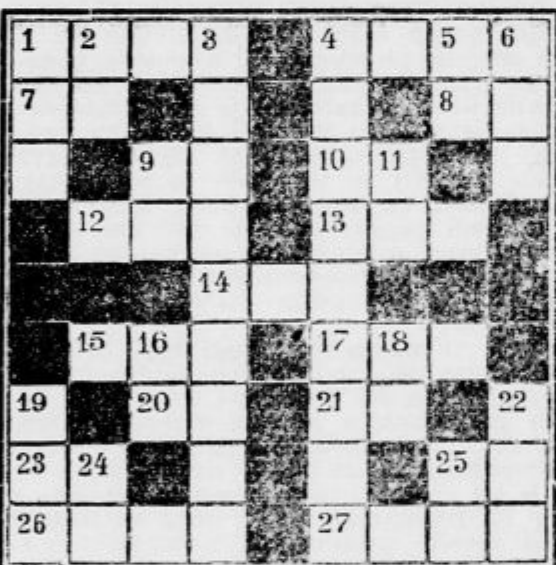
Milanček boluje

Milanček boluje, kiha, pokajkuje, v vratu ga boli, v prsih ga tišči. Brž sestrica Mila teče po zdravila, Milanček pa joče: medicinske noče.

Pa mu gos zagaga: »Pij, da ti pomaga!«
Pisček laja: »Hav, stori, kar je prav!«
Začel priskaklja: »Zdravje vse velja!«
In zaprede maček: »Bodi po junaček in ko ozdravi, tolsti dam ti miš!«

Milanček posluša, sluša in poskusi, žličko si nalije — in zdravilo spije! Zdaj zapoje pitček: »Priden je fantček!«
Piska kokodaka: »Glejte ga, junačka!«
Z lin zapoje pav: »Milanček je zdrav!«

KRIŽANKA

Vodoravno: 1 pesnik in pobornik ilir-skega gibanja, 4 grček, 7 vrsta žita, 8 italijanski spolk, 9 keza, 10 zamek, 10 egiptski božanstvo, 12 kača, 13 rastlina brezcvetnica, 14 važen organ, 15 kovanje, kovanje, 17, svojih zamek, 20 nikalni vzmet, 21 dva samoglasnika, 23 osebni zamek, 25 predlog, 26, visok hrb, 27, azijska dežela.

Navpično: 1 ograjen prostor za cvetice ali zelenjavo, 2 vrsta žita, 3 povestnica, 4 ljudsko glasbilo, 5 okrajšava za časovno označbo, z dvema enakima soglasnikoma, 6, človek »krepkega« spola, 9 kazalni zamek, 11, e, a, 16 osebni zamek, 18, nemška pridružnica, 19, glasbilo in ročen zrakost, 22, domačija, 24, spodbujevalnica, 25, pridružnica.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE!

Carmaux in Stiller sta poskočila. Daleč, daleč na temnem ozorju sta zagledala ladjo, iz katere je bruhal velikanski plamen. Časih se je želeto, da sega prav v neurne oblake, časih, da se pogreza v globocino morja. Vstajali je in izginjali, zdaj svetlejši kot prej, zdaj obdan z vncem isker in razširajoč okrog sebe krvavordečo zarjo. Gusar ga je pazljivo spremljal z očmi. Na licu mesta se mu je odražala globoka presunjenost. Iztegnil je roke proti njemu, kakor da ga hoče prijeti. »Moja 'Polgore'!« je zamrmral s skoraj ihtnim glasom. »Izgubljena! ... Morgan, reši jo vendar!« Gusarska ladja se je bolj in bolj oddaljevala ter puščala za seboj dolgo ognjeno progno. Veter in valovi so jo nesli proti Atlantskemu oceanu. Izginila je za črnil. »Vraga!« je vzklilnil Stiller in si obrisal potno čelo. »Zdaj je vsega konec! Razbila se bo ob otokih ali pa jo pogoltno morje!« »Kdo ve?« jih je tolažil Carmaux. »Naši ljudje ne izgube tako hitro poguma in se tudi valovom ne bodo dali brez boja pozreti!« V daljavi je zagrmelo. Ali je »Polgore« klicala na pomoč, ali je bilo vzbujnilo še kaj sodov s smiselnostjo? Gusar ni smislil ničesar. Ležal je na splavu in se držal za glavo. »Poveljnik obkrojuje svojo ladjo!« je Carmaux šepnil prijatelju. »Mislimo zdaj nase, Carmaux! V veliki nevarnosti smo. Tole naše tramovje se utegne vsak hip razbiti ob kaki pečini. Si že zagledal obal?«

O vonju in njegovi vlogi v živalstvu

Tip, sluh in vid delujejo na podlagi fizi-kalno mehaničnih in optičnih učinkov, okus in vonj pa sta kemično narave. O okusu ne vemo mnogo več, kakor da ima v prehrani vsako žival. Človek in vse organizirane sesalne živali s čutilom za okus, ki je v ustni duplini, sladke, kisle, grenke in slane snovi ter nekaj stopenj teh okusov. Ne vemo, če imajo druge živali drugačne vrste okusnih občutkov, niti ne v kakšni meri jih imajo. Za ptice se nam zdi po poskusih verjetno, da imajo druge okusne skupine kakor mi. Sladko in grenko jim je eden in isti okus.

Skoraj nič pa ne vemo o okusnem čutu pri nižjih živalih. Gotovo je pri mnogih, ki ga imajo, jako različen od našega, saj so nam na moč ožabne. Najbrž pa pri teh živalih pri izbiri hrane odloča bolj vonj kakor okus. Saj se ta dva čuta podpirata, da je čisto tudi pri človeku težko reči, ali gre za okus ali za vonj. Vsekar je vonj bolj razvit in ostrejši kakor okus ter širši v svojem delovanju. Razločujemo mnogo več vrst vonjev kakor okusov, nimamo pa zanje imen, ampak jih izražamo samo primerjaje: diši po vijolicah, po usnuju, mrvi itd., oziroma smrdi po miših, stenah, plesnobi. Stopnja duha naznačujemo približno, kakor z izrazi močno, predirljivo, nekoliko, za spoznanje in pod. Pripomniti pa je treba, da vrste duhov niti po svoji kakovosti niti po svoji količini niso za vse osebe enake. Lahko je komu neki duh prijeten, drugemu neprijeten, temu močan, onemu komaj zaznaven. Vsebo pa z ozirom na nosne živali lahko rečemo, da je človekov nos top, vendar nekomu bolj razvit kakor drugemu. Imamo posebno pripravo, olfaktometer, ki moremo z njo primerjati, komu je vonj bolj razvit kakor drugemu.

Izmed razvojno višje stojičih živali imajo ptice še slabši vonj kakor človek, opice pa nemara njemu enako. Posebno dobro vonjajo med sesalci prežvekovalci in zveri, najslabše pa povodnjaki. Po drugi strani je vonj izvrstno razvit pri žuželkah in deluje na neverjetne razdalje. Zlasti je v službi pri iskanju samic, kakor smo o tem že priložilo govorili (Jutro št. 104/43), pa tudi pri iskanju hrane. Življenje mnogih žuželk je navezano na posebne rastline ali druge določene snovi, ki si jih morajo polskati z vonjavom.

Vloga vonja pri sesalcih je vobče trojna: rabijo ga pri iskanju in izbiranju hrane, potem za to, da se poudinici svoje vrste najdejo, in končno, da ovahajo pravočasno zalezovalce ali plen.

O prvi nalogi, ki jo ima vonj, ni mnogo besed izgubljati. Saj je splošno znano, da se n. pr. jelenjad ogiba nekaterih rastlin, da srnjad izbira med gobami, da mačka ne je hrčice in da vol ne pije vode, če si ka-ni vanjo kapljico krvi. Prav tako ve vsak, da išče lisica zajca z nosom in najde mrtvo miš, četudi si jo pokril z rušo. Iz želje po plenu teče tudi pes po sledi divjadi in jo tudi načne, ako ni drugeče priučen. Baš pri teh živalih, ki iščejo plen z nosom, se moramo čuditi, kako oster vonj morajo imeti, če po tem, da vonj je silno malenkostno narašča v smeri teka, spoznajo, kam je hitela žival. Ako je sled že slaba, razgubljena, n. njuha pes s silo in silno vleče njuh divjadi vase, da ga pride čim več na vonjalno sluznico. Kajti neko snov občuti nos tem hitre, čim več je pride vanj. Ostro vonj pa zavisi vobče od velikosti vonjalne plo-ske in od števila vonjalnih stanic v njej. Če ima kača žila, n. pr. srna, desetkrat večjo vonjalno ploščko kakor človek in so pri obeh vonjalne stanice enako na gosto v sluznici, je upravičen sklep, da ima srna desetkrat ostrejši vonj kakor človek. Ta vonjalna sluznica mora biti primerno vlažna, da dobro deluje. Zato vasa, da mora dobiti sleden pes lmeti mekro nos in da za njega vonj odpre.

S poskusom so ugotavljali pri nekaterih živalih, kako oster vonj imajo v primeri s človekom. Človek zavoha n. pr. domačo žival na deset do dvesto korakov, same pa se čutijo na desetkrat daljšo razdaljo. Za-je zavoha lova v vetru na trideset korakov, o severni strani pa trdijo, da dobi človeka na petsto korakov v nos. Na več zaveden prebujenih so napravili s psi. Pes najde tudi več ur stare sled za svojim gos-podarjem, drit dan stari sled za obstrele, no divjadjo, čeprav je morebiti križajo drugo sledi. Loči sled zdrave in obstrele divjadi iste živalske vrste, četudi obstrele na žival ne krvavi. Poskusi poljskega pes je iz kupa polen izbral poleno, na katerem je držal njegov gospodar nekaj časa prst, ki si ga je prej nalžal še umil. Človekov

Dotrpela je naša ljubljena mama, stara mama in teta, gospa

Marija Završnik

Pogreb nepozabne pokojnice bo v sredo, dne 1. septembra t. l. ob 3. uri popoldne z žal — kapele sv. Petra — k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 30. avgusta 1943.

ZALUJOČI OSTALI

nos je v primeri s takimi nosovi pravi re-vež, pa je menda tak postal, kajti če prsto živeči narodi imajo boljši vonj kakor kul-turci in tudi naši nos se da z vajo izbolj-sati.

Če morejo živali slediti živali druge vrste in sicer določene, je umljivo, da morejo po sledi najti tudi pripadnike svoje vrste. Od volkov ali psov razgnani trčijo srnja-di se kmalu zopet najde in združijo. Prav ta-ko se poišče gamsi in druge živali, ki ži-ve v družbah, če so bile razkrojene, in stara izsledi svoje miadče, ako je bila druž-nišnica razgnana.

Še večjo vlogo pa ima vonj pri medse-bojnem iskanju različnih spolov za plemen-tivce. Takrat pa se je tudi laže najti kajti živali izhlapevajo v tem času močnejši svojski duh ali jim začnejo delovati tudi posebne žleze, ki so čisto tako močnega duha, da ga občuti celo topi človeški nos. Izjema so ptice pritalni gnezdiči, ki se jim za gnezdenja svojski dah pomanjša ali celo preneha.

Zdi se, da pa ne izpuhteva samo svatov-sko razpoloženje oseboitve vonja, ampak da tudi druga razpoloženja in »duševna« stan-ja, kakor bojazen, groza, srditost, bojevitost itd. povzročajo pospešeno delovanje nekih organov, kar se na zunan kaže v po-sebnih vrstah vonja. Mnoge teh afektov spremljajo tudi vidne izpremembe n. pr. v obrazu, očeh, na legi dlake itd. Verjetno je, da take duhove in izpremembe druge živali zaznajo s svojimi čutili, in prvi vrsti s svojim vonjavom in da potem po dobje-nem občutju ravnaajo, to je, da se približa-jo ali zbeže ali se postavijo v bran ali na-padejo. Ni najbrž brez poudarka, kar se čes-to navaja, da lev ne napade človeka, če mu človek pogumno gleda v oči, pa da ga naskoči, če se boji in hoče uteči. Duh ko-raže veže lev s premočjo, duh bojazni pa z lahko uplenitvijo.

Zdi se, da moremo pri živalih kakor pri človeku razločevati trojne duhove: vrstne, afektne in se osebne. Da lišne miši druga-če diše kakor koze, zajci drugače kakor srne itd., je znano vsakomur. Tudi pripad-niki različnih narodov imajo različne duho-

Nov vodovodni rezervoar grade

Naše mesto porabi dnevno že nad 20.000 m³ vode

Ljubljana, 30. avgusta. Nedavno smo opisali zgodovino nastanka ljubljanskega vodovoda; iz nje je razvidno, da je vodovod, čeprav ga je Ljubljana dobila že pred dobrih 50 leti, sorazmerno dolgo ustrezal. Sicer so bile večkrat povečane ter izpopolnjene vodovodne črpalne naprave in vodovodno omrežje se je zelo razširilo. Toda nespremenjen je ostal rezervoar v fivolskem gozdu. Zadnja leta se je kazala vedno bolj očitno tudi potreba, da vodovod dobi večji rezervoar, odnosno še enega razen starega. Stari rezervoar drži okrog 3.100 m³ in je glede na izredno veliko porabo vode v mestu, ki znaša že nad 20.000 m³ na dan, znatno premajhen. Večjeja razširjenja vodovodnega omrežja več ne dovoljuje. Zato je mestna občina že prejnjala računal z razširitvijo rezervoarja in v ta namen je bil določen v poročilu primeren znesek, a dela se do letos niso mogli lotiti. Nedavno je bila razpisana oddaja stavbnih del in na njo smo se pose-bej opozorili, saj ta mestna pridobitev pač zasluži največje zanimanje prebivalstva. Licitacija je bila uspešna in zdaj so de-lave že na delu v fivolskem gozdu ob star-em rezervoarju. Delo je prevzelo ljubljansko stavbno podjetje ing. A. Umek. — Za novi rezervoar ni bilo na izbiro prostora. Razum-ljivo je, da mora biti novi rezervoar pri star-em. Tam pa ni ravnih tal. Stari rezervoar obdaja mestni gozd. Prostor za novi rezerv-oar so določili na zahodni strani starega rez-ervarja, na gozdnatem pobočju. Zato so morali najprej zapeti sekire. Padli so števil-

ni lepi hrasti, nekaj kostanjev, bukev in smrek. Potem so se pa delavci lahko lotili kopanja zemlje. Rezervoar se bo skrival skoraj povsem v zemlji, zato bodo morali ko-pati precej globoko, in sicer na višjem kraju pobočja okrog 9 m. Vsa tla v okolici so ne-ravna, zato je tudi težava z odvažanjem zem-lje. Pomisliti je treba, da bo izkop znašal več prostorninskih metrov zemlje, menda okrog 6.000. Na srečo pa samo kopanje ne povzro-ča posebnih težav; zemlja je lapornata in menda se tudi ne bo podisipavala ob dežev-nem vremenu, ko bodo prodrli malo globlje. Zdaj že vidimo, kako velik bo novi rezerv-oar. Stari je bolj kvadratne oblike v tal-nem načrtu, novi pa pravokotne ter bo pre-cej daljši, a ne mnogo ožji. To stavbo bomo opisali ob drugi priliki bolj točno. Zdaj samo opozarjamo na začetek del.

Zadovoljni smo lahko, da so se dela loti-li v teh časih. Upanje je, da bo rezervoar letos v glavnem že končan. Delati so sicer začeli precej pozno — delajo šele približno 10 dni — ker je jesen pri nas včasih zelo deževna, vendar bodo dela lahko končali, če bo vsaj nekaj tednov lepo vreme ali takšno, da ne bo preveč gvižalo debla na prostem. Preskrba gradiva je menda zagotovljena. Potrebno-bi bodo precej cimenta in gramoza. Dovož ne bo posebno težak, ker je nova sprehajalna pot, ki je uporabna tudi za vožnjo, precej zložna in široka. Pač pa ni primerne-ga prostora za odlaganje gradiva in morda ga bodo spravljali na stavbišče kako drugače od druge strani.

Slaba letina krompirja na Dolenjskem

Cvicka pa tudi letos Dolenjcem ne bo primanjkovala

Trebnje, 26. avgusta. V ponedeljek je bil konec pasjih dni. S tem pa se ni rečeno, da je v ponedeljek prenela tudi vrčnica, ki je bila zadnji čas res že nezmožna. Letos mo imeli na Dolenjskem izredno vročino in smo proti koncu pasjih dni že nekaj dni izmerili v Trebnjem in okolici 34 stop. C. V pone-dejek in torek vročina se ni popustila. V noči od torika na sredo pa je živo srebro občitalo pri 27 stop. C. in je že bilo ču-titi, da se je ozračje ohladilo. V sredo vro-čina ni več tako pritiskala, barometer je naglo padel in pričakovali smo, da bo deže-valet. Ponoči se je res pooblačilo in so pre-kapje pričele padati na izsušeno zemljo okoli polnoči. Kmalu po polnoči pa je pri-trumelo silno neurje in ilje je, kakor iz skifa. Bili smo se, dabo neurje kratko in da dež zemlje ne bo napolnil. Močan naliv pa je trajal skoraj do jutra in dež je bil pravi blagoslov za vse. Spet je struga Teme-nice polna, napolnjeni so izsušeni vod-njaki in zemlja se je napila. Dež je bil zla-sti potreben a. d. Ajda je sedaj v najlepši rasti letos bo na Dolenjskem mnogo ajde. Nes pregovor pravi: »Tri dni pred sv. Jer-njem in tri dni po njem je najboljša ajda naša.« Če ne bo ujme, bodo letos tudi

sklede ajdovih žgancov polne. Dež pa ni koristil samo ajdi, temveč tudi repi, pesi, zelju in koruzi.

Nekateri kmetje po Dolenjskem so že pričeli kopati krompir. Že zadnjič smo po-ročali, da menda edino letina krompirja letos ne bo dobra. Komaj bodo kmetje pri-delali toliko, dabo za dom in za seme. Po-ročad pa ne bo krompirja niti za dom niti za seme! Kmetje so pričeli tudi kosti otav-vo, nekateri pa so te dni sejali še repo, ki bo ob ugodni jeseni tudi se obrodila.

V vinogradih po Dolenjskem pa je ves-selje! Vinske gorice se kopčijo v soncu in vročina zadnjih dni je poročila portu-galko, ki jo bodo vinogradniki kmalu trga-li. Ojeta se nam prva letošnja kapljica, ki pravi, da bo spričo ugodnega vremena odlična. Tudi drugo grozdič je pričelo zo-reti in vinogradniki le žele, da bi jih ob zoritvi ne doletelo kaj hudega. V splošnem bo vinska letina na Dolenjskem ugodna in bo sv. Martin, če bo slo po sreči krčeval pri polnih sodih, kakor že dolgo ne. Stare-ga vina na Dolenjskem ni več in so le red-ke gostilne, ki točijo v tem času res še vi-no sicer pa dobiš v naših gostilnah več megoče pičaje, le dobrega cvicka nič več. Zato se Dolenjci vnovre tem bolj veselo.

Carmaux. »Če to ni sreča! Upam, da nam ostane zvesta tudi za naprej!«

28. POGLAVJE

Ob floriških obalah

Veliki polotok Florida se razteza med Atlantskim morjem in Mehikim zalivom tja v Antilsko morje. Ob tistem času je bilše malone pustinja, ki so se je mor-nari ball, čeprav so bili španci že začeli ustanavljati ob njegovi vzhodni in zahodni obali naseljene kraje. Severni in srednji Florida je pokriva-la velikašna šuma, ki so jo prekinjali le nizki, proti severu se raztezajoči gorski grebeni. Jug pa je bil zgolj močvirna ra-vnina, namakana deloma od morja, deloma od zimskega deževja, ki se ni imelo kam odteči.

Pogled na ta pusta močvirja, na te pini-jeve in cipresove gozde je bil tako žalosten, da so se bili le redki naseljniki upali pro-dreti do južnega konca Okiohijskega je-zeru. Kaidh 400 let je minilo, odkar je bil polotok odkrit. Več stoletij je ostal tisti konec, ki ga namakata morje in zalivski tok, nenasejen. Mzlica, ki je tam raza-žala, je zmerom jemala Evropcem in Ame-ricanom belega plemena pogum ter delala, da so se odseljevali v bolj zdrave in sončne predele.

Z odkritjem te dežele je zrušena čudna legenda. Ponca de Leon, eden izmed najpogostej-sih španskih pustolovcev, je bil silkal od Indijancev na San Domingu in Portoriku, da izjavi na nekem polotoku severno od Antil čudodelen studenec, ki ima lastnost, da pomlajuje ljudi.